

Uimastite tarvitamine koolinoorte seas: 15–16-aastaste õpilaste legaalsete ja illegaalsete narkootikumide kasutamine Eestis

Uuringu raport

Tervise Arengu Instituut
National Institute for Health Development

**Uimastite tarvitamine koolinoorte seas:
15–16-aastaste õpilaste
legaalsete ja illegaalsete
narkootikumide kasutamine Eestis**

Uuringu raport

Tallinn
2016

Koostanud: Sigrid Vorobjov
Lisatabelid on koostanud Maris Salekešin

ISBN 978-9949-461-63-9 (trükis)
ISBN 978-9949-461-64-6 (pdf)

Tervise Arengu Instituut
Nakkushaiguste ja uimastiseire keskus
Hiiu 42, Tallinn 11619, Eesti
Telefon +372 659 3998
Faks +372 659 3998

Trükis on valminud Tervise Arengu Instituudi tellimusel 2016. a.

Materjali mis tahes viisil reprodutseerimine ja levitamine on keelatud ilma Tervise Arengu Instituudi nõusolekuta.

Raporti koostamist finantseeriti „Rahvastiku tervise arengukava 2009–2020“ vahenditest.

Tasuta kasutamiseks.

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. MATERJAL JA MEETODID	5
2. TUBAKATOOTED JA ALKOHOL	7
2.1. Sigarettide suitsetamine.....	7
2.2. Teiste tubakatoodete tarvitamine.....	8
2.3. Alkoholi ja sigarettide esmatarvitamise vanus.....	8
2.4. Alkoholi tarvitamise sagedused ja liigid.....	9
2.5. Õpilaste purjus olemise sagedus ja hinnang oma jooeastmele.....	10
2.6. Sigarettide ja alkoholi kättesaadavus.....	11
2.7. Alkoholi tarvitamisega seotud probleemid.....	12
2.8. Mõju tervisele.....	13
3. NARKOOTILISED AINED	14
3.1. Narkootikumide tarvitamine.....	14
3.2. Uute psühhoaktiivsete ainete tarvitamine.....	17
3.3. Esmatarvitajate vanus ja eri narkootikumide tarvitamine.....	17
3.4. Narkootikumide kättesaadavus.....	17
3.5. Narkootikumide tarvitamine sõprade seas.....	18
3.6. Mõju tervisele.....	18
4. KOOL JA VABA AEG	20
4.1. Vaba aja veetmise viisid.....	20
4.2. Koolist puudumine ja õppeedukus.....	21
5. PIIRKONDLIKUD JA ÕPPEKEELEGA SEOTUD ERISUSED UIMASTITE TARVITAMISEL	23
5.1. Piirkondlikud erisused.....	23
5.1.1. Suitsetamine ja alkoholi tarvitamine.....	23
5.1.2. Narkootiliste ainete tarvitamine.....	24
5.2. Erinevused eesti ja vene õppekeeleaga koolide õpilaste vahel.....	25
6. KODU JA PEREKOND	26
6.1. Peretüübid.....	26
6.2. Suhted vanematega.....	26
6.3. Vanemlik kontroll ja suhtumine uimastite tarvitamisse.....	27
6.4. Perekonna majanduslik olukord ja taskuraha.....	28
7. TEABEALLIKAD UIMASTITE KOHTA	29
8. SOTSIAALSED OSKUSED JA NENDE SEOS UIMASTITE TARVITAMISEGA	30
8.1. Sotsiaalsete oskuste skoor ja soolised erinevused.....	30
8.2. Sotsiaalsed oskused ja uimastite tarvitamine.....	30
8.2.1. Suitsetamine ja alkoholi tarvitamine.....	30
8.2.2. Narkootiliste ainete tarvitamine.....	31
9. ARUTELU JA KOKKUVÕTE	33
KASUTATUD KIRJANDUS	36
LISATABELID	37

SISSEJUHATUS

Kogumik annab ülevaate 15–16-aastaste kooliõpilaste hoiakutest erinevate uimastite tarvitamise suhtes ja uimastitarvitamise levikust ning põhineb rahvusvahelise küsitluse ESPAD (*European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs*) Eesti uuringu tulemustel. ESPADi uuring on Euroopa kooliõpilaste alkoholi, tubaka ja narkootikumide tarvitamise võrdlusuuring, millega soovitakse saada ülevaadet Euroopa õpilaste alkoholi, tubaka ja narkootikumide kasutamise kohta. Uuringut viiakse läbi iga nelja aasta tagant ja seda koordineerib Euroopa Narkootikumide ja Narkomaania Seirekeskus (*European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction – EMCDDA*) ning Rootsi alkoholi ja narkootikumide teabenõukogu (*Swedish Council for Information on Alcohol and Other Drugs – CAN*). Käesolevas uuringus osales rohkem kui 100 000 õpilast ligi 40 riigist. Eesti küsitluse korraldas Tervise Arengu Instituut. Eesti on ESPADi uuringus osalenud aastatel 1995, 1999, 2003, 2007, 2011 ja 2015.

Raport keskendub 2015. aasta ESPADi uuringu Eesti tulemustele ning annab ülevaate uimastitarvitamisest ja sellega seonduvast Eesti 15–16-aastaste kooliõpilaste hulgas. Kuna 2015. aasta rahvusvahelise uuringu tulemused ei ole Eesti raporti valmimise ajal kättesaadavad, siis ei ole käesolevas raportis esitatud eri riikide võrdlust. Eri riikide vahelised võrdlused ja varasemate uuringute ingliskeelsed kokkuvõtted on leitavad ESPADi uuringu koduleheküljelt <http://www.espad.org/>.

1. MATERJAL JA MEETODID

2015. aasta ESPADi uuring toimus Eestis kuuendat korda. Uuringut on korraldatud iga nelja aasta järel, neist kõige esimene toimus 1995. aastal, seejärel 1999., 2003., 2007. ja 2011. aastal (Narusk 1996; Allaste 2000, 2004, 2008; Kobin jt 2012).

Uuringu eesmärk oli välja selgitada: 1) 15–16-aastaste koolinoorte kogemused ja hoiakud alkoholi, sigarettide ja narkootikumide tarvitamise suhtes, 2) tegurid, mis mõjutavad nende ainete kasutamist, 3) kogused ja kasutamissagedus eri uimastite lõikes. Uuringu läbiviimise reeglid olid kõikides osalevates riikides samad, andmete võrreldavuse tagamiseks kasutati ühesugust metoodikat ja küsimustikku. Andmete kogumine püüti kõikides riikides läbi viia võimalikult sarnasel ajavahemikul (2014/2015. õppeaasta teises pooles).

Iga uuringuga on küsimustikku täiendatud, samas on püütud hoida küsimused võimalikult sarnased, et tagada võimalike muutuste jälgimine ajas. 2015. aasta küsimustikku lisati küsimused uute psühhoaktiivsete ainete tarvitamise kohta. Veel lisati küsimus taskuraha suuruse kohta ja tunti huvi, kust kohast noored alkoholi saavad.

2015. aasta uuring viidi läbi Eesti üldhariduskoolide 8. ja 9. klasside õpilaste hulgas. Küsitluse sihtrühmast jäid välja eri- ja õhtukoolide õpilased. Uuringu valim koostati Eesti Haridus- ja Teadusministeeriumist tellitud üldhariduskoolide nimekirjade alusel. Valimi moodustamiseks toimus kihitamine kooli asukoha järgi vastavalt piirkondlike üksuste statistilisele klassifikaatorile (NUTS 3). Seejärel toimus valimisse kaasamine kahes etapis: esimeses etapis valiti koolid ja teises etapis valiti klassid.

Andmete kogumine toimus 2015. aasta veebruarist aprillini üle Eesti. 11 kooli keeldus küsitlusest: peamiselt toodi põhjuseks mõnes teises uuringus osalemist või üldist ajapuudust. Kokku osales 119 kooli, 85 eesti- ja 34 vene õppekeelega. Lõplikuks ankeetide arvuks jäi 2452 (vt Lisatabel 1). Küsitlejateks olid Tartu Ülikooli rahvatervishoiu magistriõppe üliõpilased ja uuringu läbiviijad. Kõiki küsitlejaid instrueeriti vajalike eelteadmistega küsitluse läbiviimiseks ning varustati ankeetide ja klassiaruannete blankettidega. Klassiaruannete alusel võib väita, et valdav osa õpilastest täitis ankeedi üsna kiiresti ning huviga, suhtudes sellesse tõsiselt, ning märkimisväärseid probleeme või arusaamatusi ei tekkinud.

Tagasi saadud küsimustikke kontrollisid kõigepealt uuringu vastutavad läbiviijad. Nähtavad vastuolud vastustes või mõningad täitmata vastused üritati eri küsimuste vastuste võrdlemisega kõrvaldada/täita. Pärast küsimustike korrastamist andmed sisestati. Sisestusprogramm sisaldas kontrollteste, mis ei võimaldanud sisestada ebaõigeid tunnuse väärtusi ja nõudis nende parandamist. Sisestatud fail andmetega saadeti tsentraalseks puhastamiseks ESPADi uuringu koordinatsioonikeskusesse, kus kõigi uuringus osalenud riikide andmebaaside puhastamiseks kasutati ühtseid loogika kontrole. Andmete töötlemine toimus EpiData ja Stata 12 arvutiprogrammidega.

Kogumiku lõpus olevates lisatabelites on esitatud esmased uuringutulemused vastanute koguarvu ja soo järgi. Kui tabelis on kriips, siis vastus puudub või vastamise protsent jääb alla 0,05.

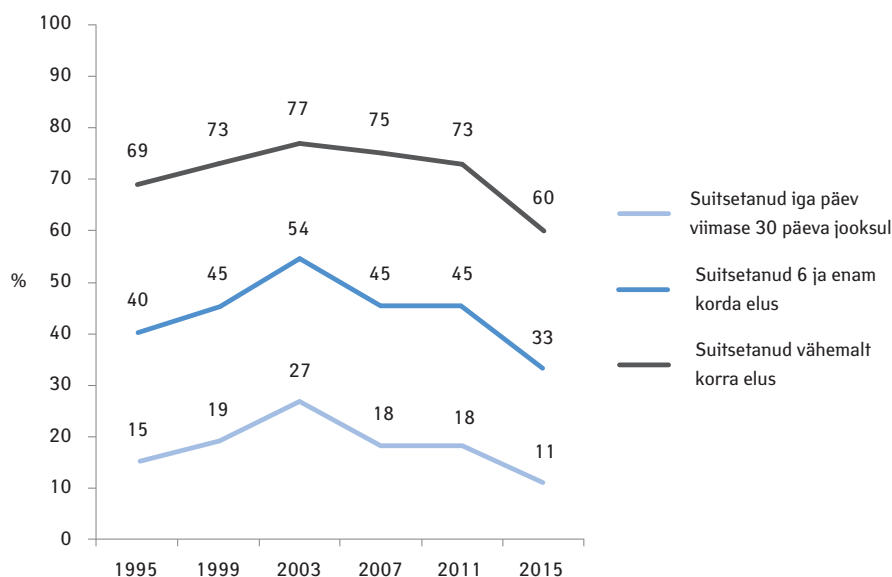
Uuringu läbiviimiseks saadi luba Tallinna Meditsiiniuuringute Eetikakomiteelt. Uuringut rahastati „Rahvastiku tervise arengukava 2009–2020“ eelarvest.

Meie siiras tänu uuringus osalenud koolidele, õpetajatele ja loomulikult eelkõige õpilastele. Lisaks avaldame tänu meie tublidele küsitlejatele, kes aitasid kaasa andmete kogumisele, ja osavatele andmesisestajatele.

2. TUBAKATOOTED JA ALKOHOL

2.1. Sigarettide suitsetamine

Uuringu tulemuste põhjal oli 60% 15–16-aastastest kooliõpilastest vähemalt korra elu jooksul suitsetanud, 33% oli suitsetanud kuus ja enam korda (vt Lisatabelid 2, 2a ja 2b) ning 11% olid regulaarsed suitsetajad (suitsetanud viimasel kuu jooksul vähemalt ühe sigareti päevas). Võrreldes varasemate aastate uuringutega on suitsetamine kooliõpilaste seas vähenenud (joonis 1).

Joonis 1. Suitsetamisega katsetamine ja regulaarne suitsetamine viimase 30 päeva jooksul eri uuringuaastatel (%).

Poiste ja tüdrukute vaheline võrdlus näitab, et poiste seas on aastate jooksul järjest vähenenud nii suitsetamisega katsetamine kui ka regulaarne suitsetamine. Samas kasvas tüdrukute hulgas suitsetajate hulk vahemikus 1995–2003, kahandades poiste ja tüdrukute vahelist erinevust suitsetamise harjumustes. Näiteks võrreldes esimese ja viimase uuringuga on üle kuue korra elus suitsu proovinud poiste osakaal vähenenud 23% võrra, tüdrukute osakaal aga 1% võrra (tabel 1). Sama kirjeldab ka igapäevaste suitsetajate võrdlus. Kui 1995. aastal oli poiste hulgas viimasel kuul iga päev vähemalt ühe sigareti suitsetanud kaks korda enam kui tüdrukute seas, siis 2015. aastal oli see vahe vaid kolm protsenti ning regulaarselt suitsetas 13% poistest ja 10% tüdrukutest (tabel 1).

Tabel 1. Suitsetamise sagedus poiste ja tüdrukute hulgas (%)

	1995	1999	2003	2007	2011	2015
On suitsetanud 6 ja enam korda elus						
poisid	59	60	59	51	48	36
tüdrukud	32	37	49	41	42	31
On suitsetanud 40 ja enam korda elus						
poisid	36	38	41	32	32	20
tüdrukud	17	18	29	22	25	16
On suitsetanud vähemalt ühe sigareti päevas viimase 30 päeva jooksul						
poisid	27	30	31	22	19	13
tüdrukud	13	14	22	14	16	10

2.2. Teiste tubakatoodete tarvitamine

Ligi pooled õpilased (46%) on vähemalt korra elu jooksul tarvitanud vesipiipu, poiste ja tüdrukute vahel erinevusi ei olnud (47% vs. 45%). Sarnaselt vesipiibule on pooled õpilased (51%) vähemalt korra elu jooksul tarvitanud e-sigaretti, poisid pisut sagedamini (55%) kui tüdrukud (47%). Mokatubakat (*snus*i) oli tarvitanud elu jooksul 21% õpilastest. Võrreldes tüdrukutega olid poisid seda sagedamini teinud (29% vs. 13%). (Vt Lisatabelid 3, 3a ja 3b)

2.3. Alkoholi ja sigarettide esmatarvitamise vanus

Tabelis 2 on esitatud eri alkoholitoodete ja sigarettide esmatarvitamise vanus. Ligi kolmandik Eesti õpilastest oli tarvitanud alkoholi ja suitsetanud enne 12. eluaastat. Selles vanuses oli tarvitanud õlut 35%, siidrit 31% ja veini 27% poistest. 23% tüdrukutest oli tarvitanud õlut, 26% siidrit ja 24% veini. Kange alkoholiga katsetamisega enne 14. eluaastat alustas 23% poistest ja 19% tüdrukutest. Tulemustest on näha, et kange alkoholi esmase joomise ja esimest korda purjujäämise vanused on sarnased. Nooremalt kui 14-aastaselt on olnud esimest korda purjus 17% poistest ja 14% tüdrukutest.

Suitsetamisega alustamise vanuses oli sooline erinevus suurem – 11-aastaselt või nooremalt oli suitsetanud 31% poistest ja 20% tüdrukutest (tabel 2).

(Vt Lisatabel 11, 11a ja 11b)

Tabel 2. Erinevate alkoholitoodete ja sigarettide esmatarvitamise vanus (%)

	Mitte kunagi	11 a või varem	12 a	13 a	14 a	15–16 a
Alkohol						
Õlu (vähemalt 1 klaas)						
poisid	33	26	9	9	15	8
tüdrukud	57	17	6	7	9	4
Siider (vähemalt 1 klaas)						
poisid	34	20	11	11	15	9
tüdrukud	29	14	12	18	18	9
Segujoogid (vähemalt 1 klaas)						
poisid	50	10	9	10	12	9
tüdrukud	49	7	7	12	16	9
Vein (vähemalt 1 klaas)						
poisid	32	16	11	13	16	12
tüdrukud	26	13	11	15	19	16
Kange alkohol (vähemalt 1 klaas)						
poisid	43	7	6	10	17	17
tüdrukud	45	4	4	11	19	17
Oli purjus						
poisid	50	5	4	8	16	17
tüdrukud	52	2	4	8	17	17
Tubakas						
Suitsetas esimese sigareti						
poisid	36	31	11	9	8	5
tüdrukud	42	20	10	11	11	6
Hakkas suitsetama iga päev						
poisid	81	3	2	4	6	4
tüdrukud	83	1	2	4	5	5

2.4. Alkoholi tarvitamise sagedused ja liigid

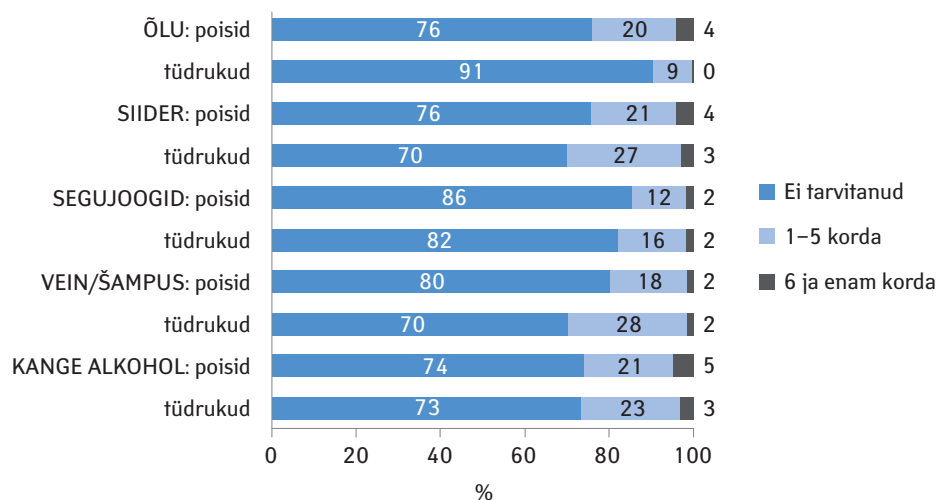
Käesoleva uuringu andmetel oli suur osa õpilastest (87%) vähemalt korra elus tarvitanud alkoholi. Võrreldes varasemate uuringutega on elu jooksul alkoholi mittetarvitanute hulk kasvanud 4%-lt 2003. aastal 13%-ni 2015. aastal. Samuti on kasvanud viimase 12 kuu jooksul alkoholi mittetarvitanud õpilaste osakaal (1995 – 11%, 1999 – 11%, 2003 – 13%, 2007 – 13%, 2011 – 15%, 2015 – 29%) ja viimase 30 päeva jooksul alkoholi mittetarvitanud õpilaste osakaal, 41%-lt 2011. aastal 62%-ni 2015. aastal.

23% kooliõpilastest vastas, et on tarvitanud alkohoolseid jooke 20 ja enam korda elus (vt Lisatabelid 2, 2a ja 2b).

17% 15–16-aastastest õpilastest märkis, et on tarvitanud alkoholi viimase 12 kuu jooksul 10 ja enam korda, mis on peaaegu kord kuus või isegi sagedamini (vt Lisatabelid 5, 5a ja 5b). 5% on tarvitanud alkoholi kuus ja enam korda viimase 30 päeva jooksul (vt Lisatabelid 6, 6a ja 6b). Poiste ja tüdrukute alkoholi tarvitamises suuri erinevusi ei esinenud.

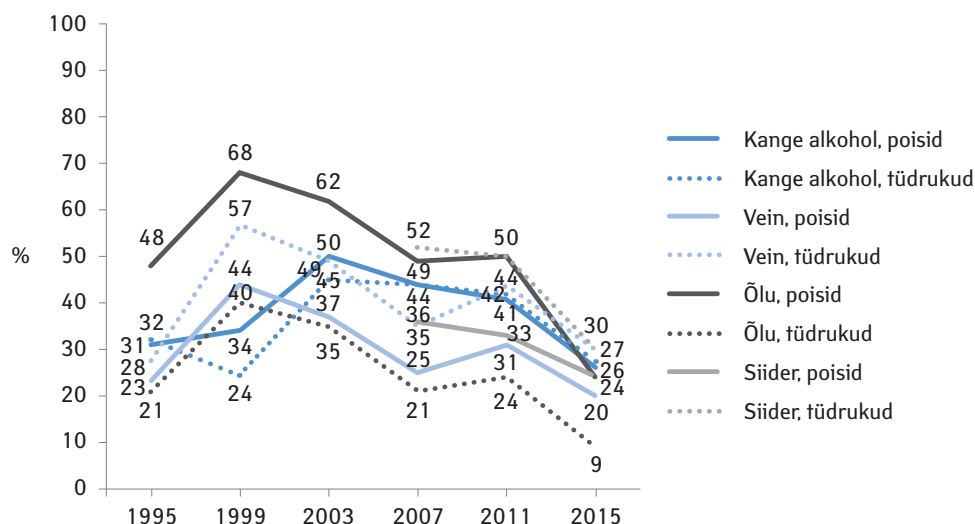
Seda, et tüdrukute alkoholi tarvitamine ei erine poistest, näitab ka ühel joomiskorral viie ja enama dringi joomise sagedused viimasel kuul (vt Lisatabel 8). Sarnaselt 36% poistest ja 37% tüdrukutest vastas, et on tarvitanud viimasel kuul vähemalt korra alkohoolseid jooke suures koguses ehk joonud viis või rohkem drinki järjest. Võrreldes 2011. aasta uuringuga on need protsendid langenud, mis olid siis poistel 54% ja tüdrukutel 52%.

Joonisel 2 on esitatud eri alkohoolsete jookide tarvitamise sagedus viimase 30 päeva jooksul. Tulemused näitavad, et poisid joovad sagedamini kanget alkoholi (26%), õlut (24%) ja siidrit (24%) ning tüdrukud joovad sagedamini siidrit (30%), veini või šampust (30%) ja kanget alkoholi (27%).

Joonis 2. Viimase 30 päeva jooksul tarvitatud alkohoolsete jookide liigid poiste ja tüdrukute hulgas (%).

Kange alkoholi tarvitamisel soolisi erinevusi ei esinenud. Üle 20% poistest-tüdrukutest oli tarvitanud kangeid alkohoolseid jooke 1–5 korda viimasel kuul. Vähem oli neid, kes olid kanget alkoholi tarvitanud sagedamini kui korra nädalas (vt Lisatabelid 6a ja 6b).

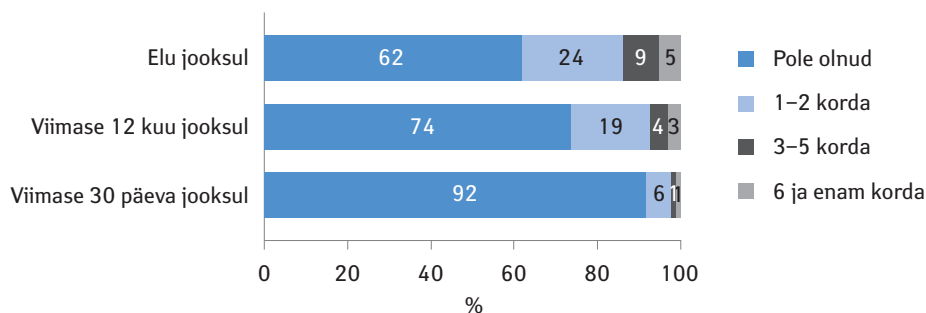

Joonis 3. Viimase 30 päeva jooksul tarvitatud alkoholsete jookide liigid poiste ja tüdrukute hulgas eri uuringuaastatel (%).

Võrreldes eri alkoholitoodete tarvitamist viimasel kuul eri uuringuaastatel võib öelda, et 2015. aastal on alkoholitoodete tarvitamise sagedused madalaimad (joonis 3). Kange alkoholi tarvitamine oli kõige sagedasem 1999. aastal, järgnevatel aastatel on see langenud. Veini ja õlle tarvitamine langes 2007. aastal võrreldes varasemate aastatega, mis pärast mõningast tõusu 2011. aastal on 2015. aastal langenud madalaimale tasemele. Samuti on vähenenud siidri joomine (siidri tarvitamise kohta lisati küsimus ankeeti 2007. aastal).

2.5. Õpilaste purjus olemise sagedus ja hinnang oma joobeastmele

Joonisel 4 on esitatud õpilaste purjus olemise sagedus: elu jooksul, viimase aasta ja viimase kuu jooksul. Küsimus oli sõnastatud järgmiselt: „Mitu korda (kui üldse) Sa oled olnud purjus nii, et kõikusid kõndides, ei saanud õigesti rääkida, oksendasid, ei mäletanud, mis juhtus?“ Eesti 15–16-aastastest kooliõpilastest on 38% vähemalt korra elu jooksul olnud nii purjus (vt Lisatabelid 2, 2a ja 2b). Ligi veerand (26%) oli olnud vähemalt korra purjus viimase aasta jooksul (vt Lisatabelid 5, 5a ja 5b) ja 8% viimase kuu jooksul (vt Lisatabelid 6, 6a ja 6b). Võrreldes eelmise uuringuga 2011. aastal on purjus olnud õpilaste hulk vähenenud – siis oli üle poolte (55%) õpilastest vähemalt korra elu jooksul, 41% viimase aasta jooksul ja 12% viimase kuu jooksul olnud purjus.

Joonis 4. Purjus olemise sagedused (%).

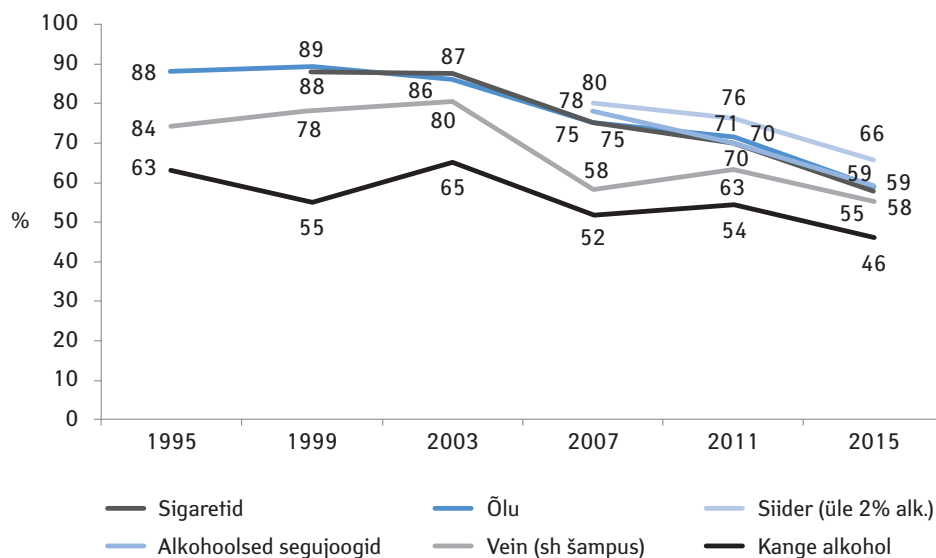
Õpilased hindasid oma joobes olemise astet viimase alkoholi tarvitamise korral kümne palli skaalal (1 – üldse mitte; 10 – nii purjus, et ei mäleta, mis toimus). Kolmandik (33%) hindas

oma seisundit „üldse mitte purjus“. 26% oli neid, kelle seisund oli enda hinnangul keskmisest joobest tugevam (5 ja enam palli). 2% vastanuist oli end viimasel alkoholi joomise korral täiesti purju joonud ja seda esines sagedamini poiste hulgas (vt Lisatabel 9). Võrdluseks, 2011. aasta uuringus hindas oma joobeastet „üldse mitte purjus“ 26%, keskmisest tugevamaks 33% ja täiesti purjus 3%.

2.6. Sigarettide ja alkoholi kättesaadavus

Käesolevas uuringus on vähenenud õpilaste osakaal, kes hindasid sigarettide ja alkoholi kättesaadavust kergeks (joonis 5). Üle poole õpilastest (55%) hindas sigarettide kättesaadavust „küllalt kergeks“ ja „väga kergeks“. Alkoholi toodetest peeti siidri kättesaadavust kõige kergemaks (66%) ja kange alkoholi kättesaadavust kõige vähem kergemaks (46%). Kokkuvõtvalt võib öelda, et alkohol ja tubakatooted on üle poole õpilaste jaoks kergelt kättesaadavad.

Poisid hindasid sigarettide ja alkoholi kättesaadavust kergemaks kui tüdrukud (vt Lisatabel 14).

Joonis 5. Õpilaste hinnangud sigarettide ja alkoholi kättesaadavusele („küllalt kerge“ ja „väga kerge“ vastanute osakaal) (%).

Viimasel alkoholi tarvitamise korral said kooliõpilased alkoholi kõige sagedamini sõprade käest, samuti pakkusid või ostsid alkoholi vanemad või keegi teine (tabel 3). Lisaks oli olukordi, kus osteti alkoholi ise.

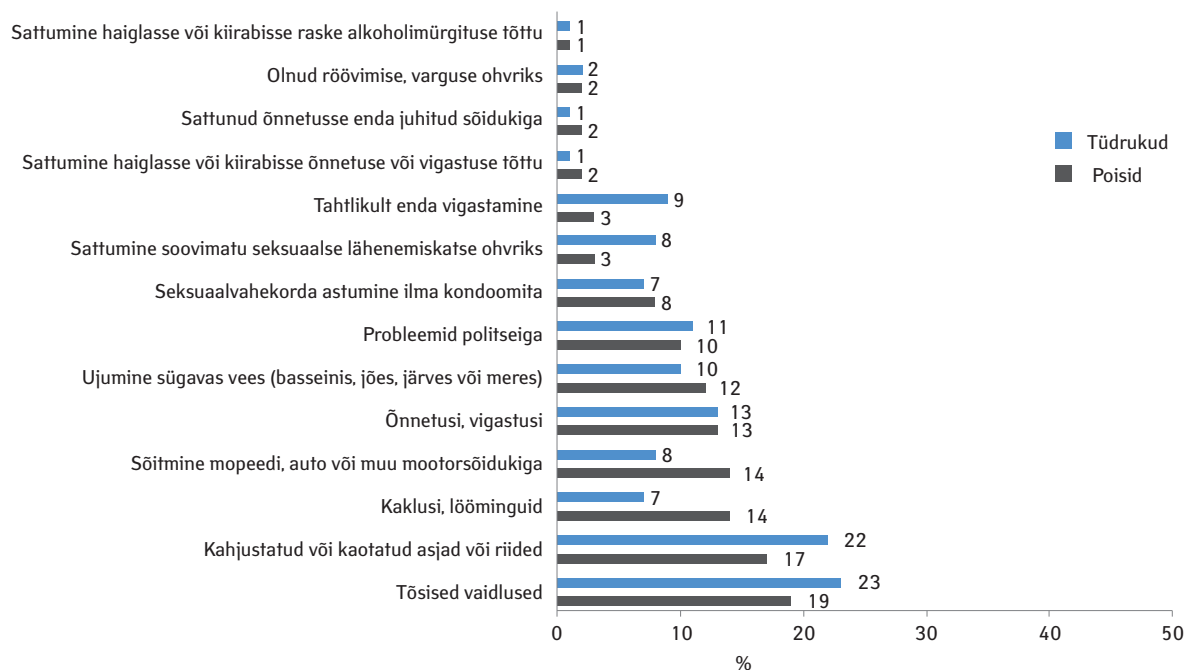
Tabel 3. Alkoholi saamise kohad viimasel korral, kui tarvitati alkoholi

Alkoholi saamise koht	n	%
Sõbrad ostsid või pakkusid mulle	949	45,6
Ema või isa pakkus mulle	487	23,4
Keegi teine ostis või pakkus mulle	360	17,3
Võtsin kodust	190	9,1
Ostsin toidupoes, alkoholipoes, bensiinijaamast	153	7,4
Keegi, keda ma ei tunne, ostis või pakkus mulle	116	5,6
Ema või isa ostis mulle	87	4,2
Ostsin pubist, restoranist	30	1,4

2.7. Alkoholi tarvitamisega seotud probleemid

Alkoholi tarvitamisega seoses kõige sagedamini esinenud probleemid – tõsised vaidlused, asjade või riide kaotamine või kahjustamine, õnnetustesse sattumine ja probleemid politseiga – olid tüdrukutel ja poistel sarnased (joonis 6). Erinevalt tüdrukutest oli poistel sagedamini kakluseid ja mootorsõidukiga seotud probleeme. Tüdrukutel esines enam enda tahtlikku vigastamist ja sattumist soovimatu seksuaalse lähenemiskatse ohvriks. (Vt Lisatabelid 10, 10a ja 10b)

Võrreldes 2011. aasta uuringuga on alkoholiga seotud probleemide esinemissagedus samal tasemel.

Joonis 6. Viimasel 12 kuul alkoholi tarvitamisega vähemalt korra kaasnenud probleemide sagedused poiste ja tüdrukute hulgas (%).

Veel küsiti, kas õpilased on kogenud viimasel aastal probleeme, mis on seotud kellegi teise joomisega (tabel 4). Kõige sagedasemad probleemid olid seotud mõne võõra joobes isikuga, kes on tekitanud hirmutunnet, on seganud või ahistanud. Lisaks märgiti, et mõni sõber oli alkoholi tarvitamise tõttu seganud või ahistanud ja rikkunud asju. Esines ka olukordi, kus oldi reisijaks autos, mida juhtis sõber (7%) või keegi teine lähedane (5%), kes oli liigselt alkoholi tarvitanud.

Tabel 4. Õpilaste kogetud probleemid kellegi teise alkoholi joomise tõttu viimase 12 kuu jooksul (%)

	On kogenud	Jah, võõras	Jah, sõber/tuttav	Jah, keegi lähedane
Mõni joobes isik on:				
Sind pannud kartma, kui juhtusid temaga tänaval kokku	42	40	2	1
ahistanud või seganud tänaval või mõnes muus avalikus kohas	31	30	2	0,4
ahistanud või seganud peol või mujal	23	13	9	2
juhtinud autot, mille reisijaks oled olnud	13	2	7	5
rikkunud Sinu riideid või muid Sulle kuuluvad asju	11	4	6	2
füüsiliselt haiget teinud	6	2	3	2
olnud vastutav liiklusõnnetuse eest, millesse sattusid ka Sina	1	1	0,2	0,3

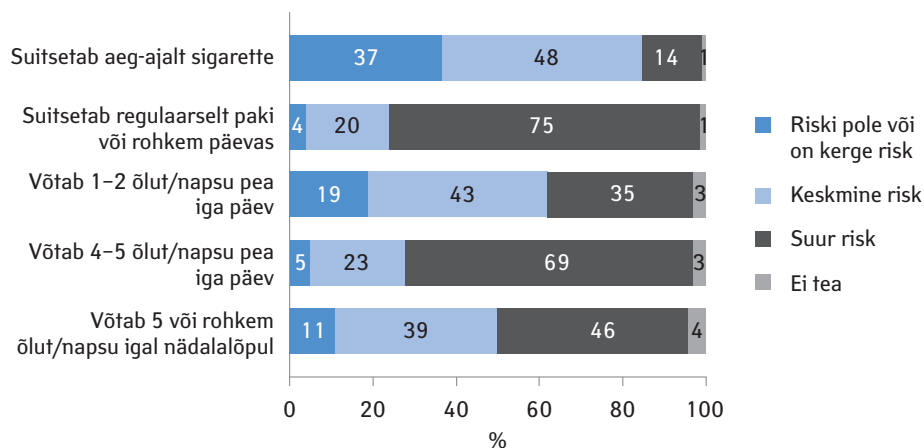
2.8. Mõju tervisele

Kooliõpilastel paluti hinnata, millega nende arvates riskib inimene, kes suitsetab ja tarvitab alkoholi. Noored pidasid regulaarset suitsetamist tervisele ohtlikumaks kui igapäevast alkoholi tarvitamist või viie ja enama dringi tarvitamist nädalavahetusel (joonis 9). Valdav osa (81%) vastanutest arvas, et kui inimene suitsetab aeg-ajalt sigarette, on risk tervist kahjustada kerge või keskmine. Siiski, regulaarset suitsetamist (pakk või rohkem päevas) hindas enamik (75%) suureks terviseriskiks.

Sagedast joomist väikestes kogustes ei peetud riskantseks (62% õpilastest märkis „riski pole“, „kerge risk“ ja „keskmine risk“). Vaid 35% noorte hinnangul kaasneb 1–2 õlle või kangema napsu igapäevase tarvitamisega kõrge risk. Pea iga päev 4–5 õlle/napsu tarvitamine oli üle poole vastanute (69%) arvates seotud kõrge terviseriskiga. Viie või enama õlle/napsu tarvitamist igal nädalalõpul pidasid väga riskantseks peaaegu pooled õpilased (46%).

Suitsetamise ja alkoholi tarvitamisega seotud terviseriske hindasid tüdrukud suuremaks, välja arvatud aeg-ajalt suitsetamise puhul (vt Lisatabel 12).

Võrreldes 2011. aasta uuringuga hinnati käesolevas uuringus tubaka ja alkoholi tarvitamisega seotud terviseriske suuremaks.

Joonis 7. Õpilaste hinnangud suitsetamise ja alkoholi tarvitamisega kaasnevale terviseriskile (%).

3. NARKOOTILISED AINED

3.1. Narkootikumide tarvitamine

Kahekümne aasta jooksul on järjest kasvanud 15–16-aastaste kooliõpilaste osakaal, kes on vähemalt korra elu jooksul tarvitanud mõnda narkootilist ainet. 1995. aastal oli 7% õpilastest tarvitanud mõnda narkootikumi, 1999. aastal 15%, 2003. aastal 24%, 2007. aastal 30%, 2011. aastal 32% ja käesolevas uuringus 38%.

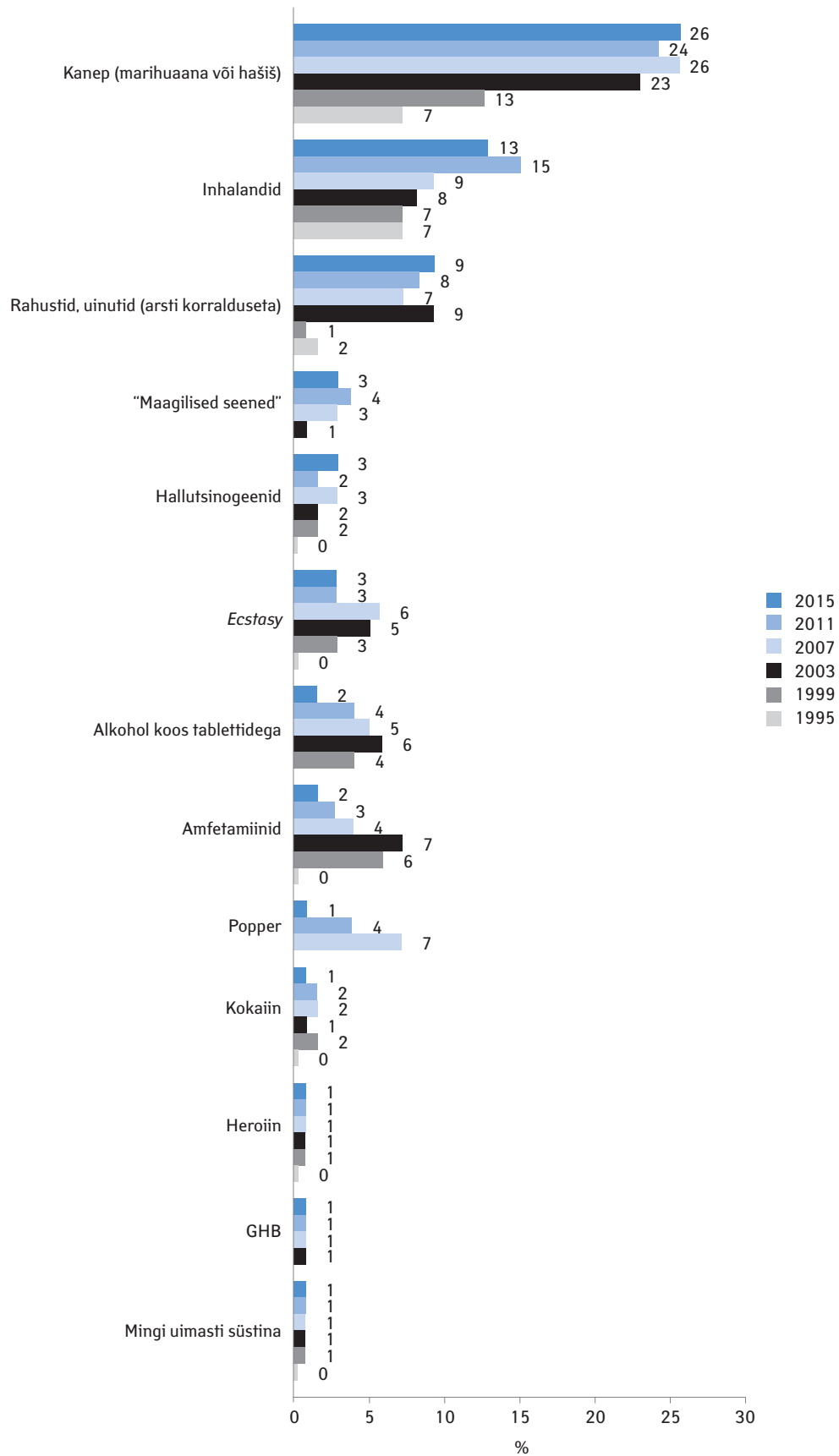
Narkootikumidest on noorte seas levinuim kanep, mida oli tarvitanud 26% õpilastest. Kanepi tarvitamise levimuses, võrreldes kahe eelmise uuringuga, ei ole suuri muutuseid. 2011. aasta uuringus oli elu jooksul vähemalt korra kanepit tarvitanuid 24% ja 2007. aastal 27%. Viimase aasta jooksul oli kanepit tarvitanud 19% õpilastest, võrdlusena 2011. aastal 17% ja 2007. aastal 19%. Viimase 30 päeva jooksul oli kanepit tarvitanud enda sõnul 8% vastanutest, 2011. ja 2007. aasta uuringutes oli see 6%.

Muud narkootilist ainet¹ peale kanepi oli tarvitanud 15% õpilastest (2011. aastal 18% ja 2007. aastal 19%). Sagedamini tarvitatud ained olid rahustid või uinutid ilma arsti korraldusega (9% õpilastest). Samuti oli sage inhalantide katsetamine – inhalante oli elu jooksul tarvitanud 13% õpilastest.

Võrreldes eelmise uuringuga 2011. aastal, on erinevate narkootiliste ainete tarvitamine jäänud sarnasele tasemele (joonis 8). Kahekümne aasta jooksul on enam sagenenud rahustite, uinutite ja inhalantide tarvitamine. Samas on langenud *ecstasy*, amfetamiinide, popperi ja tablettide tarvitamine koos alkoholiga.

---

¹ Välja arvatud inhalandid.

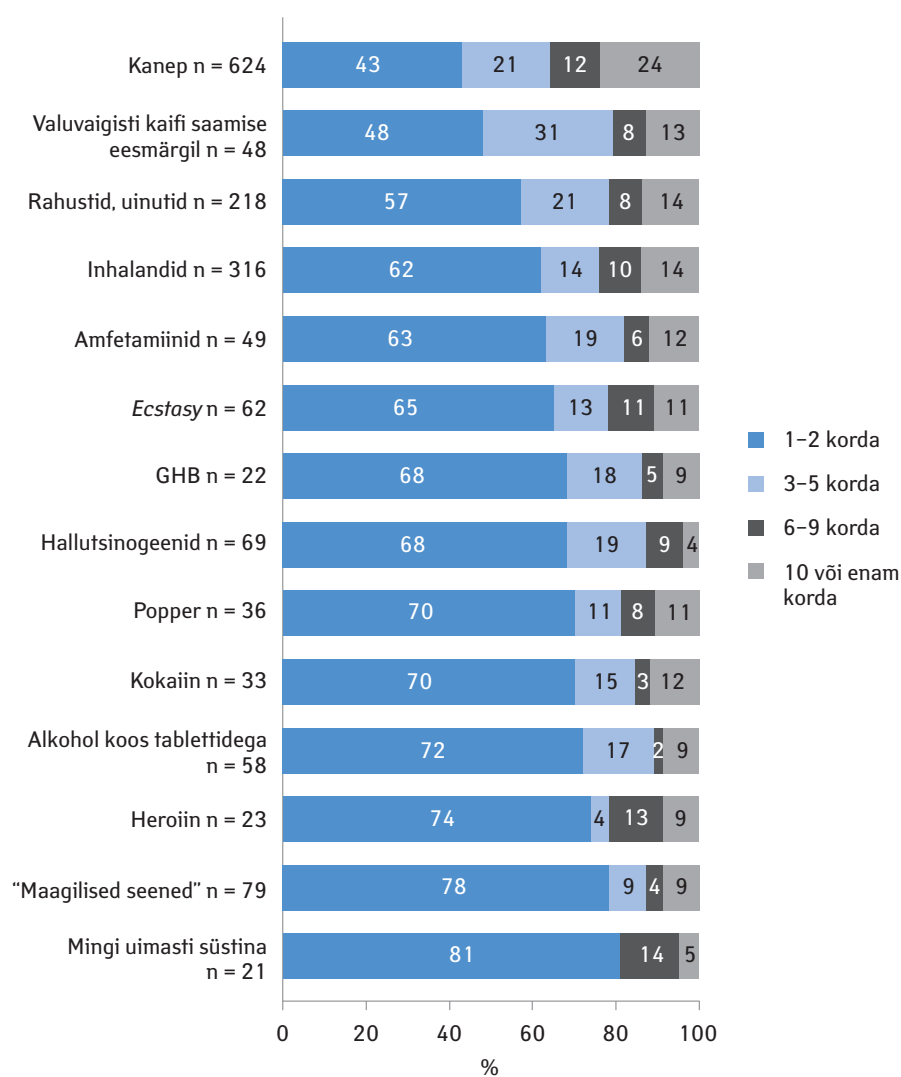
Joonis 8. Elu jooksul vähemalt korra mõnda narkootikumi tarvitanud õpilaste osakaal 1995–2015 (%).

Enamik noortest piirdub narkootikumide ühe- või paarikordse proovimisega (vt Lisatabel 2). Kanepit tarvitanutest olid üle poolte seda tarvitanud enam kui kahel korral, sealjuures ligi neljandik kümnel või enamal korral (joonis 9).

Võrreldes poiste ja tüdrukute narkootikumide tarvitamist on tüdrukute käitumine sarnane, 38% tüdrukutest võrreldes 39% poistega oli tarvitanud vähemalt korra elus mõnda narkootikumi². Läbi aastate ei ole narkootikumi tarvitanute poiste osakaal palju muutunud, samas kui tüdrukute hulgas on see kasvanud (2011. aastal 27% ja 2007. aastal 23%).

Kanep, inhalandid ja ilma arsti korralduseta tarvitatud rahustid/uinutid olid nii poistel kui tüdrukutel sarnaselt kolm sagedamini tarvitatud ainet. Poiste hulgas oli aga rohkem neid, kes olid tüdrukutega võrreldes rohkem kanepit tarvitanud (30% vs. 21%) (2011. aastal 29% vs. 19%). Samas inhalantide tarvitamine oli pisut sagedasem tüdrukute hulgas (14% vs. 11%) (2011. aastal 13% vs. 16%). Kõige suurem erinevus oli tüdrukute ja poiste vahel rahustite/uinutite tarvitamises, mida esines sagedamini tüdrukute hulgas (12% vs. 6%) (2011. aastal 10% vs. 6%). (Vt Lisatabelid 2a ja 2b)

Joonis 9. Eri narkootiliste ainete tarvitamise kordade arv (%).

² V.a kanep ja inhalandid.

3.2. Uute psühhoaktiivsete ainete tarvitamine

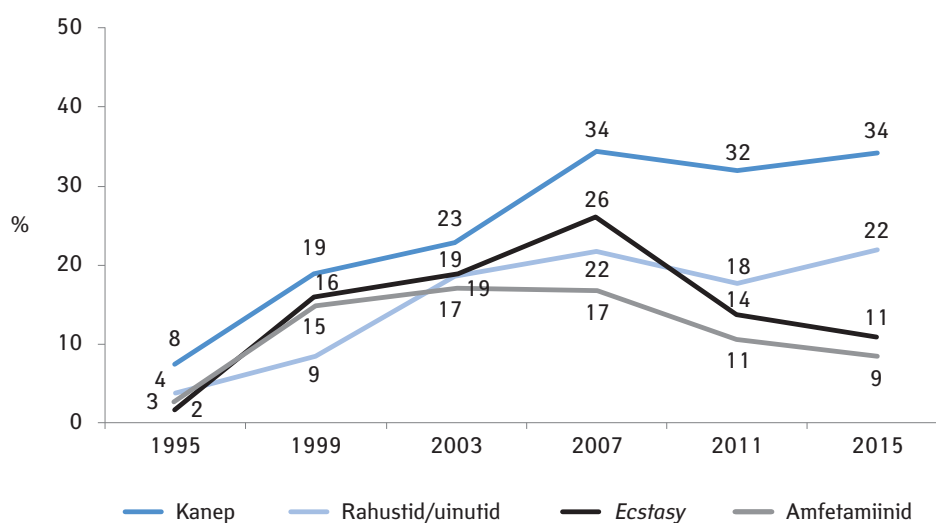
Käesolevas uuringus küsiti esimest korda uute psühhoaktiivsete ainete tarvitamise kohta. Need on ained, mis avaldavad psühhoaktiivset toimet, kuid mida ei ole narkootiliste ja psühhotroopsete ainete nimekirja veel lisatud. Sageli turustatakse neid kui „seaduslikke narkootikume“, „sünteesitud narkootikume“ või „etnobotaanilisi aineid“, mis võivad esineda erineval kujul, näiteks taimsete segudena, pulbritena, kristallide või tablettidena. Selliseid aineid oli elu jooksul tarvitanud ligi kümnendik õpilastest, poisid ja tüdrukud sarnaselt (vt Lisatabel 4).

3.3. Esmatarvitajate vanus ja eri narkootikumide tarvitamine

Suure osa narkootiliste ainete esmatarvitamine toimub vanuses 14–15 aastat. Amfetamiini tarvitavatest 81%, kanepi tarvitavatest 79%, kokaiini tarvitavatest 76% ja *ecstasy*’t tarvitavatest 68% olid kasutanud neid aineid esimesel korral 14- või 15-aastaselt. Inhalantide tarvitamine toimub sagedamini vanuses 12–14 eluaastat. Inhalante tarvitavatest oli esimesel tarvitamise korral 23% 12-aastased, 20% 13-aastased ja 18% 14-aastased. (Vt Lisatabelid 11, 11a ja 11b)

3.4. Narkootikumide kättesaadavus

Küsimustikus küsiti nelja narkootikumi kättesaadavuse kohta. Võrreldes esimese uuringuga on õpilaste hinnangul need ained muutunud läbi aastate järjest enam kergemini kättesaadavaks (joonis 10). Kõige suurem muutus on toimunud kanepi kättesaadavuses. Kui käesolevas uuringus leidis kolmandik (34%) õpilastest, et seda narkootikumi on kerge kätte saada, siis 1995. aastal pidas kanepi kättesaadavust kergeks 8% õpilastest. Võrreldes eelmise uuringuga 2011. aastal, on toimunud muutus uinutite ja rahustite kättesaadavuse hindamises, mis kasvas 18%-lt 22%-ni 2015. aastal. *Ecstasy* ja amfetamiinide kättesaadavus on mõnevõrra langenud.

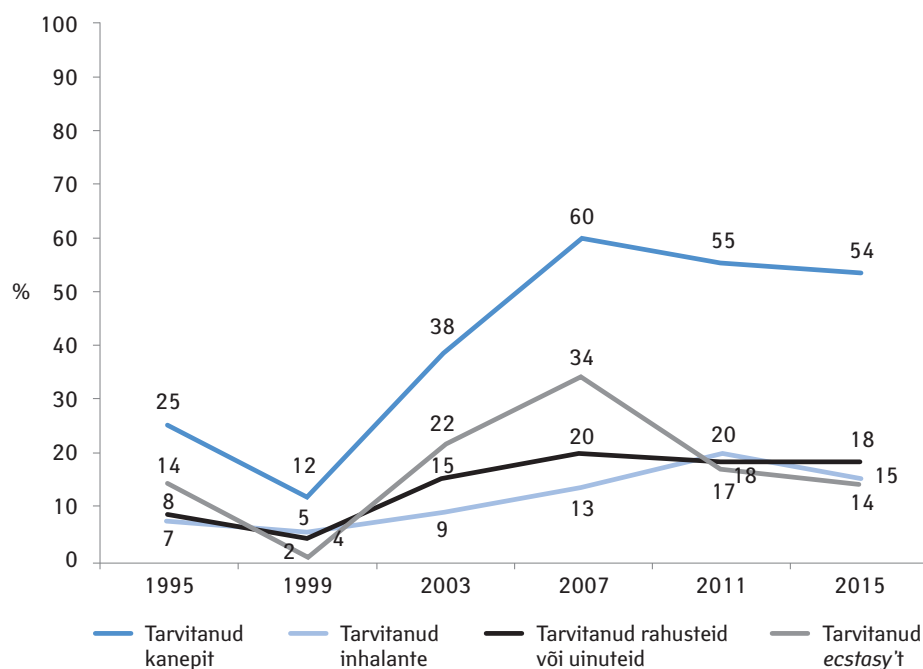
Joonis 10. Nimetatud aineid küllalt või väga kergesti kättesaadavaks pidanud õpilaste osakaal (%).

3.5. Narkootikumide tarvitamine sõprade seas

Üle poole (54%) õpilastest vastas, et nende sõpruskonnas on kanepi tarvitajaid. 18% arvas, et nende sõpradest on tarvitanud arsti korralduseta rahusteid või uinuteid, 15% inhalante ja 14% *ecstasy*'t. Tüdrukute ja poiste hinnangud olid sarnased sõprade poolt kanepi ja inhalantide tarvitamise osas. Samas arvasid tüdrukud, et nende sõprade hulgas on rohkem neid, kes on tarvitanud *ecstasy*'t (vastavalt 16% vs. 12%) ning rahusteid ja uimasteid (vastavalt 20% vs. 16%). (Vt Lisatabel 15)

Õpilased, kes olid ise tarvitanud mõnda narkootilist ainet, arvasid, et sõprade hulgas on 83% samuti tarvitanud mõnda narkootikumi. Need, kes ise ei olnud tarvitanud ühtegi narkootilist ainet, hindasid sõprade poolt narkootiliste ainete tarvitamist 44%-le.

Võrreldes eelmise uuringuga suuri muutusi ei ilmnenu. Kõige sagedasemaks peeti sõprade hulgas kanepi tarvitamist, mis oli kõrgeim 2007. aasta uuringus (60%), kuid käesolevaks uuringuks on pisut langenud (54%). Õpilaste hinnangul on sõprade hulgas suurem langus toimunud *ecstasy* tarvitamises, 2007. aastal 34%-lt 14%-ni käesolevas uuringus. (Joonis 11)

Joonis 11. Narkootikumide tarvitamine sõprade seas (%).

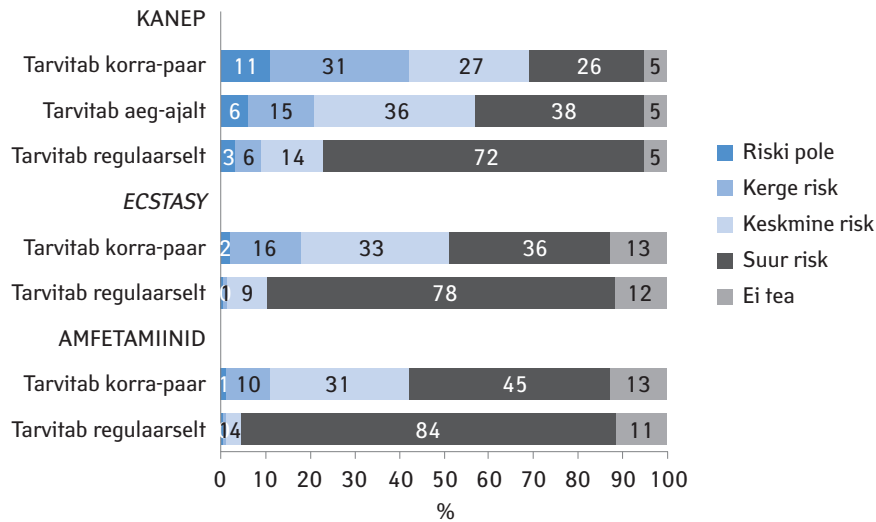
3.6. Mõju tervisele

Alates 2007. aastast on uuritud õpilaste suhtumist kolme narkootilise aine – kanepi, *ecstasy* ja amfetamiinide – tarvitamisega kaasnevasse terviseriskidesse.

Narkootikumide regulaarset tarvitamist peeti ohtlikumaks kui aeg-ajalt proovimist. Kõige suuremaks riskiks tervisele peeti amfetamiinide tarvitamist võrreldes *ecstasy* ja kanepi tarvitamisega (joonis 12). Ligi kümnendik ei osanud hinnata amfetamiini ja *ecstasy* tarvitamisega kaasnevat riski, samas kanepi puhul oli 5% neid, kes ei osanud hinnata tarvitamisega kaasnevat riski.

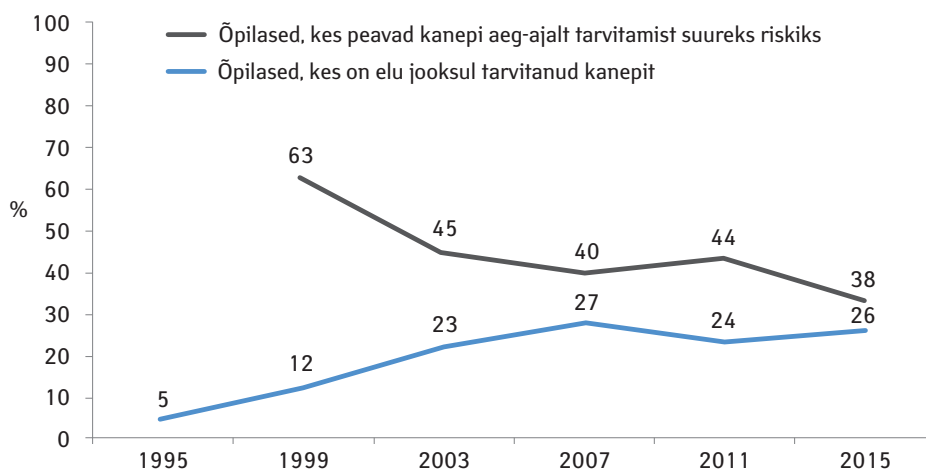
Üldjuhul hindasid tüdrukud narkootikumide tarvitamisega kaasnevaid riske suuremaks kui poisid (vt Lisatabel 12). Samas *ecstasy* ja amfetamiini aeg-ajalt tarvitamist peavad poisid sagedamini suureks riskiks.

Võrreldes õpilastega, kel puudus isiklik kogemus narkootikumidega, pidasid narkootikumide tarvitanud õpilased kanepi tarvitamist oluliselt vähem riskantseks (vt Lisatabel 13). Amfetamiini ja *ecstasy* riskide hindamises oldi sarnasemad, kuigi tervisega seotud riske hindasid suuremaks õpilased, kes ise ei olnud elu jooksul narkootikumide tarvitanud.

Joonis 12. Suhtumine narkootikumide tarvitamisega kaasnevatesse terviseriskidesse (%).

Hinnangud uimastite tarvitamise riski suurusele on seotud aine tarvitamisega – mida väiksemana tajutakse riske, seda tõenäolisem on uimasti proovimine. Joonisel 13 on esitatud kanepi tarvitamine ja selle tarvitamisega seotud riskide tajumine. On näha, et aastate jooksul on langenud kanepi tarvitamisega seotud riskide tajumine, samal ajal kui on tõusnud kanepit tarvitanud õpilaste osakaal.

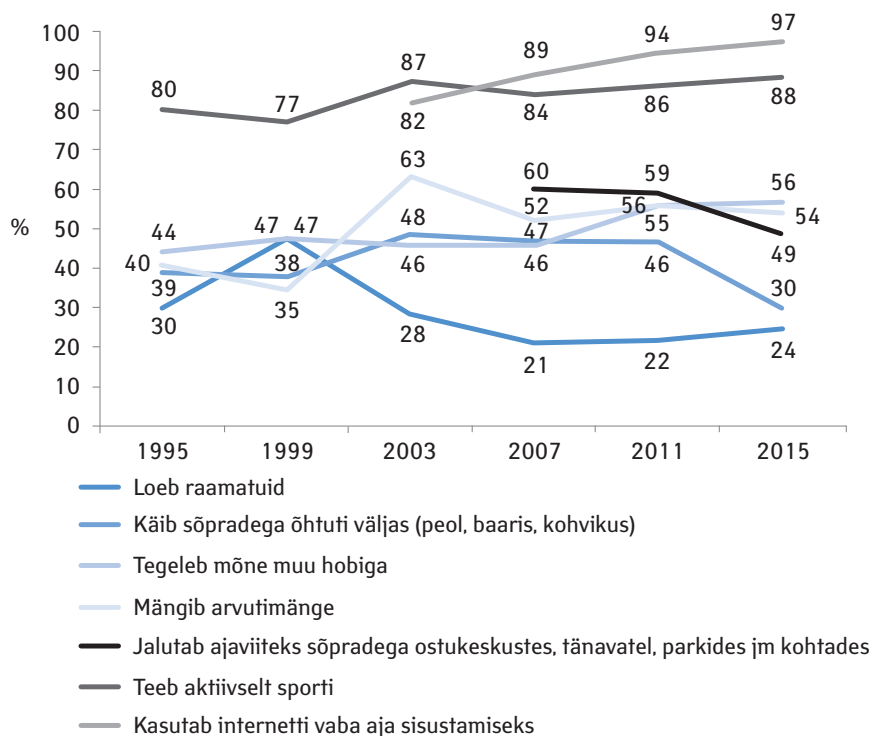
Joonis 13. Kanepi tarvitamine ja sellega seotud riskide tajumine (%).

Võrreldes 2011. aasta uuringuga hinnatakse kanepi tarvitamisega seotud terviseriski 2015. aastal madalamaks, seda eriti poiste hulgas. Amfetamiini ja *ecstasy* tarvitamisega seotud hinnang riskile on jäänud samaks.

4. KOOL JA VABA AEG

4.1. Vaba aja veetmise viisid

Alates 2007. aasta uuringust on siiani populaarseim vaba aja veetmise viis interneti kasutamine, millega on tegelenud enamik õpilastest vähemalt korra nädalas (97% 2015. aastal). Vaba aja tegevustest teisel kohal oli sportimine (88%) ja kolmandal kohal muude hobidega tegelemine (56%). Üle poole (54%) õpilastest sisustas aega ka arvutimängude mängimisega. Võrreldes varasemate uuringutega on vähenenud ostukeskustes, tänavatel või muudes avalikes kohtades sõpradega ajaviiteks jalutamine. Samuti on vähenenud sõpradega õhtuti väljas käimine peol, baaris või kohvikus. (Joonis 14)

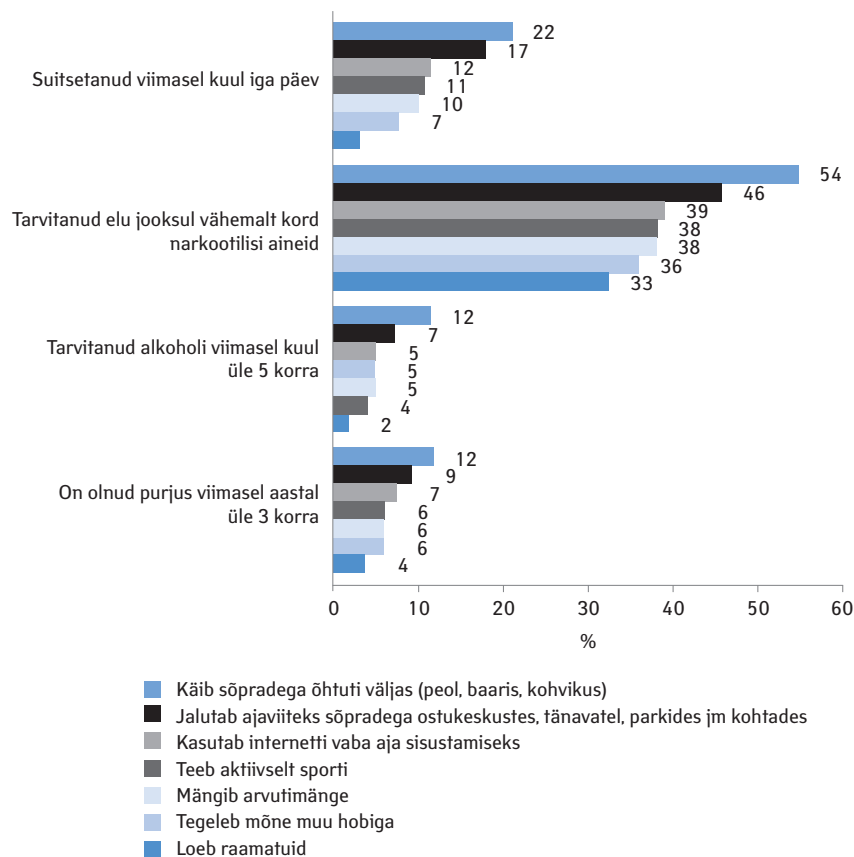

Joonis 14. Õpilaste vaba aja tegevused (tegeleb „vähemalt korra nädalas või sagedamini“) (%)³.

Vaba aja tegevustest olid nii tüdrukutel kui poistel esimesel ja teisel kohal internetiga vaba aja sisustamine ja spordiga tegelemine. Kolmandal kohal oli poistel arvutiga mängimine, tüdrukutel sõpradega ajaviiteks ostukeskustes, tänavatel jm kohtades jalutamine. (Vt Lisatabelid 16, 16a ja 16b)

Kooliõpilased, kes veetsid vaba aega sageli sõpradega väljas käies, olid sagedamini tarvitanud narkootilisi aineid ja alkoholi, olnud sagedamini purjus ning nende hulgas oli rohkem iga päev suitsetajaid (joonis 15). Õpilaste hulgas, kes lugesid raamatuid (v.a kohustuslik koolikirjandus) vaba aja sisustamiseks, oli kõige vähem erinevate uimastite tarvitamise kogemusega noori.

³ Küsimus ajaviiteks sõpradega ostukeskustes, tänavatel, parkides jm kohtades jalutamise kohta lisati küsimustikku esimest korda 2007. aastal, internetikasutuse kohta 2003. aastal.

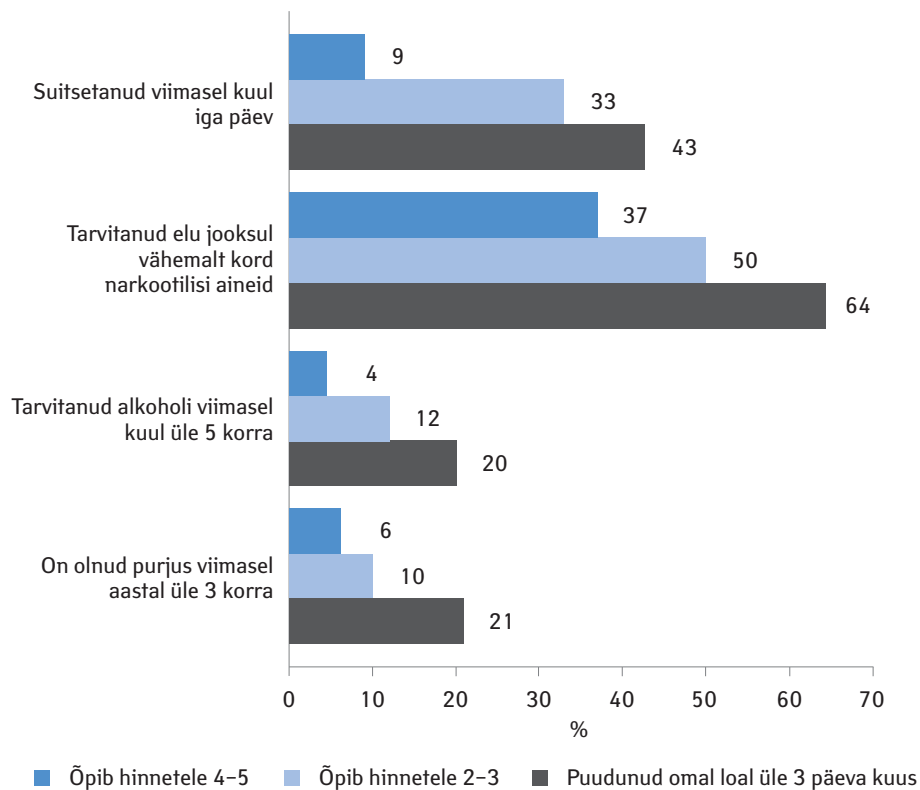
Joonis 15. Õpilaste vaba aja tegevused ja uimastite tarvitamine (uimastite tarvitamise sagedus vähemalt korra nädalas ülal loetletud tegevustega hõivatud õpilastest) (%).

4.2. Koolist puudumine ja õppeedukus

Kõige sagedamini puuduti koolist (viimasel kuul kolm või rohkem päeva) haiguse tõttu (vt Lisatabel 17). Tüdrukud puudusid haiguse tõttu sagedamini (36%) kui poisid (32%). Samuti vastasid tüdrukud sagedamini, et on puudunud viimasel kuul koolist muudel põhjustel. Omal loal puudumises ehk koolist põhjuseeta puudumises erinevusi ei olnud (vt Lisatabel 17). Kui võrrelda 2007. ja 2011. aasta uuringutega, siis 2015. aasta uuringu tulemuste põhjal on vähenenud koolist puudumine. Kui kahes eelmises uuringus oli koolist vähemalt kolm päeva puudunud õpilasi ligi 40%, siis käesolevas uuringus oli selliseid õpilasi 34%. Samuti on vähenenud põhjuseeta koolist puudumine 10%-lt 7%-ni.

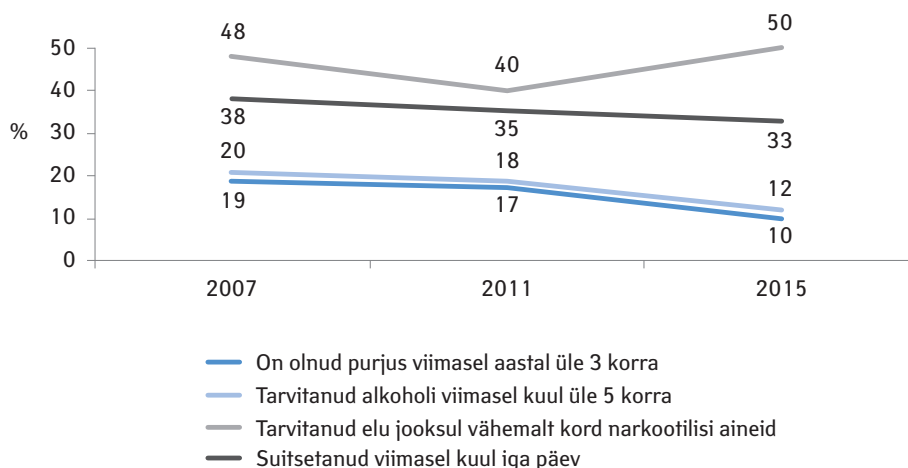
87% õpilastest õppis enda sõnul neljadele-viitele. Võrreldes varasemate uuringutega hinnatakse oma õppeedukust paremaks, 2011. aastal 83% ja 2007. aastal 77% õppis neljadele-viitele. Tüdrukud hindasid oma õppeedukust paremaks. Nende hulgas oli rohkem neid, kellel viimase veerandi keskmine hinne oli üle 4,0 ja poiste hulgas oli rohkem neid, kelle keskmine hinne jäi alla 3,9 (vt Lisatabel 18).

Koolist põhjuseeta puudumine ja õppeedukus on seotud õpilaste uimastitarvitamisega. Õpilased, kes olid koolist põhjuseeta puudunud ja kelle õppeedukus oli halvem, olid sagedamini tarvitanud alkoholi, olnud purjus ja tarvitanud narkootikume ning nende hulgas oli rohkem igapäevaseid suitsetajaid (joonis 16). Õpilased, kes õppisid neljadele-viitele, olid oluliselt vähem tarvitanud erinevaid uimasteid.

Joonis 16. Õpilaste õppeedukus, koolist põhjuseta puudumine ja uimastite tarvitamine (uimastitarvitamise sagedus hinnetele „2-3“, „4-5“ õppijatest ja koolist kuu jooksul üle kolme päeva omal loal puudunutest) (%).

Võrreldes 2007. ja 2011. aastate uuringutega on käesolevas uuringus vähenenud halva õppeedukusega õpilaste (õpib hinnetele „2-3“) hulgas alkoholi tarvitamine ja purjus olemine, kuid on kasvanud mõnda narkootilist ainet tarvitanute hulk (joonis 17). Pisut on langenud (2015. aastal 33%) iga päev suitsetajate hulk, keda oli 2007. aastal 38%.

Joonis 17. Õpilaste halb õppeedukus (uimasteid tarvitanud õpilaste % hinnetele „2-3“ õppijatest) ja uimastite tarvitamine.

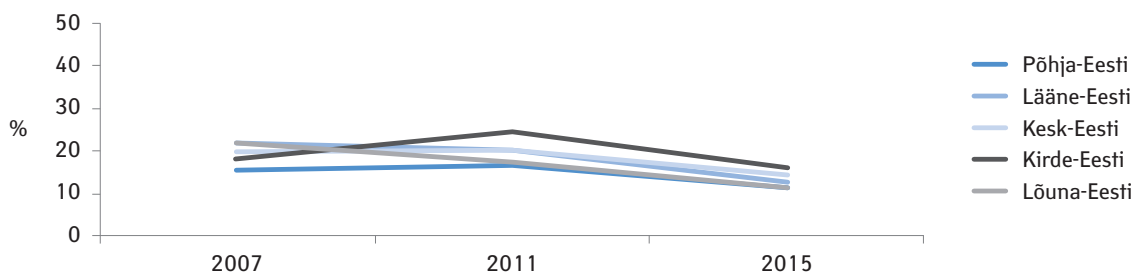
5. PIIRKONDLIKUD JA ÕPPEKEELEGA SEOTUD ERISUSED UIMASTITE TARVITAMISEL

5.1. Piirkondlikud erisused

5.1.1. Suitsetamine ja alkoholi tarvitamine

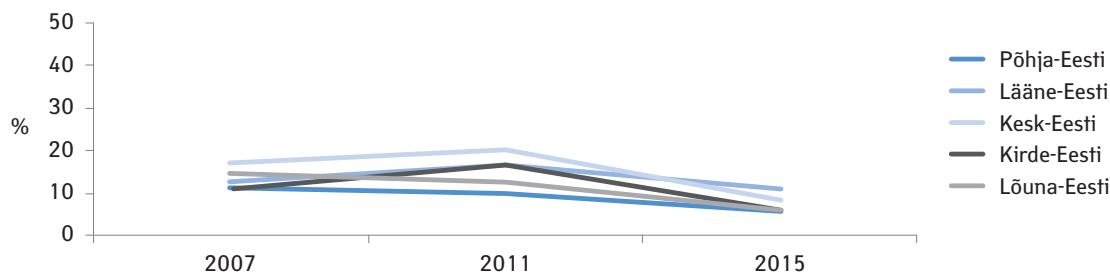
Võrreldes õpilaste suitsetamist Eesti eri piirkondades, suuri erinevusi ei ole. Regulaarsete suitsetajate (suitsetas iga päev vähemalt ühe sigareti viimasel kuul) osakaal jääb alla 15% võrreldes kooliõpilasi eri piirkondades (joonis 18).

Kahe varasema uuringuaastaga võrreldes on 2015. aastal vähenenud iga päev suitsetajate osakaal kõigis piirkondades (joonis 18). Lääne-, Kesk- ja Kirde-Eestis on langenud iga päev suitsetajate osakaal ligi 10% võrra võrreldes 2011. aastaga, teistes piirkondades 5% võrra.

Joonis 18. Viimasel kuul iga päev suitsetanute osakaal piirkonniti eri uuringuaastatel (%).

Eri piirkondade kooliõpilaste alkoholi tarvitamises suuri erinevusi ei ilmnenud, viimasel kuul üle viie korra alkoholi tarvitanuid oli umbes 5% kõigis piirkondades, välja arvatud Kirde-Eestis (3%). Sarnaselt suitsetamisele on langenud õpilaste hulk, kes on olnud purjus viimase aasta jooksul. Kui võrrelda eri piirkondi eri uuringuaastatel, siis kõige suurem langus purjus olnute hulgas on toimunud Kesk-Eesti (8% võrra) ja Kirde-Eesti (6% võrra) õpilaste hulgas, vaadates 2011. ja 2015. aasta uuringute tulemusi (joonis 19).

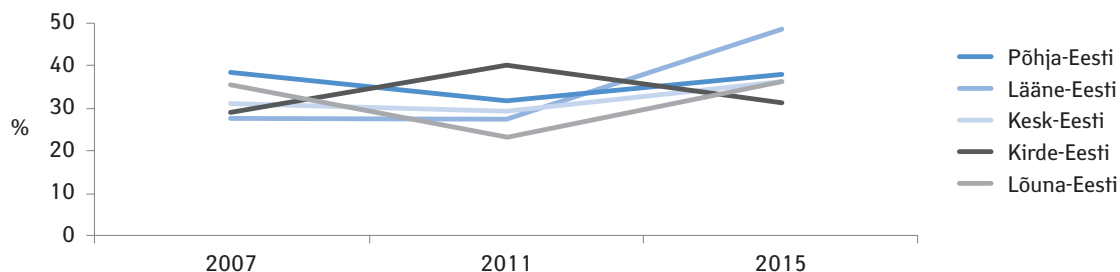

Joonis 19. Viimase aasta jooksul vähemalt kolm korda purjus olnute osakaal piirkonniti eri uuringuaastatel (%).

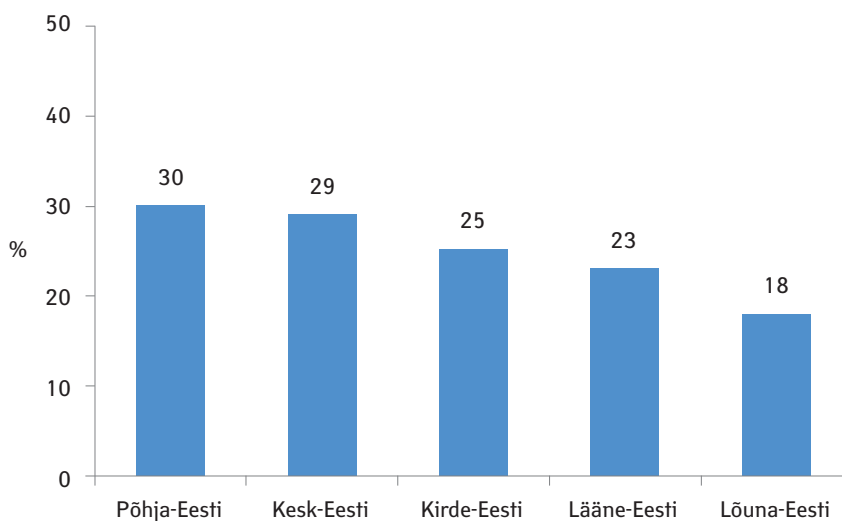
5.1.2. Narkootiliste ainete tarvitamine

Elu jooksul mõnda narkootilist ainet tarvinud õpilasi oli teiste piirkondadega võrreldes pisut enam Lääne-Eesti kooliõpilaste hulgas (46%), teistes piirkondades jäi see osakaal alla 40% (joonis 20). Mõningane langus on toimunud Kirde-Eesti kooliõpilaste hulgas (8%) ja kõige suurem tõus Lääne-Eestis (16%).

Joonis 20. Elu jooksul mõnda narkootikumi tarvinute osakaal piirkonniti eri uuringuaastatel (%).

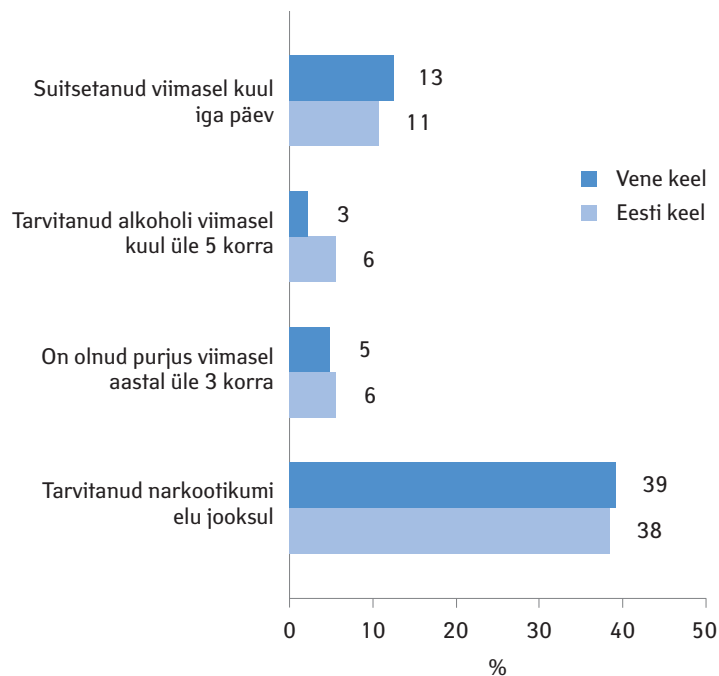
Ligi kolmandik Põhja- ja Kesk-Eesti kooliõpilasi oli vähemalt korra elu jooksul tarvinud kanepit (joonis 21). Kõige madalam kanepit tarvinute osakaal oli Lõuna-Eesti kooliõpilaste hulgas (18%).

Joonis 21. Elu jooksul kanepit tarvinute osakaal Eesti eri piirkondades (%).

5.2. Erinevused eesti ja vene õppekeelega koolide õpilaste vahel

Kui võrrelda erinevate uimastite tarvitamist vastavalt kooli õppekeelele, siis suuri erinevusi ei olnud. Vene õppekeelega koolides oli pisut rohkem iga päev suitsetajaid, eesti õppekeelega koolides oli aga sagedasem alkoholi tarvitamine ja purjus olemine (joonis 22).

Joonis 22. Erinevate uimastite tarvitamine vastavalt kooli õppekeelele (%).

6. KODU JA PEREKOND

6.1. Peretüübid

15–16-aastaste kooliõpilaste peretüüpide jaotus on eri uuringuaastate jooksul jäänud sarnaseks (tabel 5). Sagedasemaks peretüübiks (47%) on kooselamine isa-ema ja õe/õdede või/ja venna/vendadega. Üksikvanemaga elas koos 20% lastest, 16% õpilastest elas koos ema ja tema elukaaslasega.

Tabel 5. 15–16-aastaste õpilaste peretüüpide jaotus aastate lõikes (%)

Peretüübid	2003	2007	2011	2015
Oma isa-ema ja õde/vend	47	46	46	47
Oma isa-ema, ainus laps	15	14	13	14
Ema ja „uus“ isa ja õde/vend	8	10	12	12
Üksikema, õde/vend	8	10	9	10
Üksikema, ainus laps	10	10	9	8
Ema ja „uus“ isa, ainus laps	4	4	3	4
Isa ja „uus“ ema, ainus laps	0	0	1	1
Isa ja „uus“ ema ja õde/vend	1	1	1	1
Üksikisa, ainus laps	2	1	1	1
Üksikisa, õde/vend	1	1	1	1
Muu	5	3	4	1
Elab üksi	1	1	1	0

Õpilase peretüüp oli seotud tema uimastitarvitamisega. Võrreldes koos oma mõlema vanemaga elavaid õpilasi nendega, kes elasid ühe oma vanema ja n-ö uue vanemaga või elasid koos ainult ühe vanemaga, oli oma vanematega koos elavate laste hulgas vähem iga päev suitsetajaid, nad olid vähem olnud purjus ning vähem tarvitanud kanepit ja teisi narkootilisi aineid (vt Lisatabel 24).

6.2. Suhted vanematega

Üldjoontes (84%) olid 15–16-aastased teismelised oma suhetes vanematega rahul. Sarnaselt varasematele uuringutele olid poisid suhetes vanematega enam rahul kui tüdrukud. Tüdrukute hulgas oli mõnevõrra vähem (79% vs. 89%) neid, kes olid rahul suhetes emaga ja samuti rahul suhetes isaga (65% vs. 78%). (Vt Lisatabel 22)

Enamus (86%) oli rahul oma suhetes sõpradega, 3% oli neid, kes ei olnud rahul, alla 1% vastas, et tal ei ole sõpru. Kui küsiti sõpradelt saadava hingelise toetuse kohta, siis tüdrukud tunnetasid rohkem (78%) kui poisid (56%), et võivad sõpradelt saada toetust.

Kooliõpilaste rahulolu suhtes vanematega oli seotud õpilase uimastite tarvitamisega. Õpilaste hulgas, kes olid rahul suhetes mõlema vanemaga, oli vähem iga päev suitsetajaid (9%) võrreldes nendega, kes ei olnud rahul suhetes vanematega (16%). Sarnaselt oli suhetes vanematega rahul olevate õpilaste hulgas vähem alkoholi tarvitanuid (viimasel kuul 35% vs. 43%), vähem kanepit tarvitanuid (23% vs. 31%) ja teisi narkootilisi aineid tarvitanuid (34% vs. 46%).

Veel küsiti vanematega suhete kohta, kuidas õpilased tunnetavad vanematelt saadavat lähedust ja hoolitsust ning hingelist toetust. 79% poistest ja 77% tüdrukutest vastas, et peaaegu alati või tihti võib emalt ja/või isalt saada lähedust ja hoolitsust. 76% poistest ja 73% tüdrukutest tunnetas, et võib kergesti saada emalt ja/või isalt hingelist toetust.

Õpilaste hulgas, kes tajusid vanemate lähedust ja hoolitust, oli vähem iga päev suitsetajaid (11% vs. 17%), vähem alkoholi tarvitanuid (viimasel kuul 37% vs. 46%), kanepit tarvitanuid (25% vs. 31%) ja teisi narkootilisi aineid tarvitanuid (37% vs. 47%).

6.3. Vanemlik kontroll ja suhtumine uimastite tarvitamisse

Ankeedis paluti noortel vastata, kui tihti („peaaegu alati“, „tihti“, „vahel“, „harva“ ja „peaaegu mitte kunagi“) kehtivad nende puhul väited „*Mu vanemad teavad, kellega ma olen õhtuti*“ ja „*Mu vanemad teavad, kus ma veedan õhtuid*“. Üle 70% õpilastest vastas, et nende vanemad teavad, kellega ja kus nad õhtuti on. Tüdrukute puhul oli see protsent mõnevõrra kõrgem (vt Lisatabel 21). Küsimusele: „*Kas Su vanemad teavad, kus veedad laupäeva õhtuid?*“ vastas 80% poistest ja 86% tüdrukutest, et nende vanemad teavad alati või tihti, kellega nad veedavad oma laupäeva õhtuid.

Katsetamine uimastitega ja vanemlik kontroll on omavahel seotud. 66% õpilastest, kelle vanemad teavad (peaaegu alati / tihti), kellega nende lapsed õhtuid veedavad, ei olnud proovinud ühtegi narkootikumi. Neist õpilastest, kelle vanemad ei tea (harva / peaaegu mitte kunagi), kellega nende lapsed õhtuid veedavad, ei olnud 51% elus ühtegi korda mingit narkootikumi proovinud. 67% õpilastest, kelle vanemad teadsid, kus nende lapsed õhtuti aega veedavad, ja 46% õpilastest, kelle vanemad ei teadnud, ei olnud elu jooksul tarvitanud ühtegi narkootikumi.

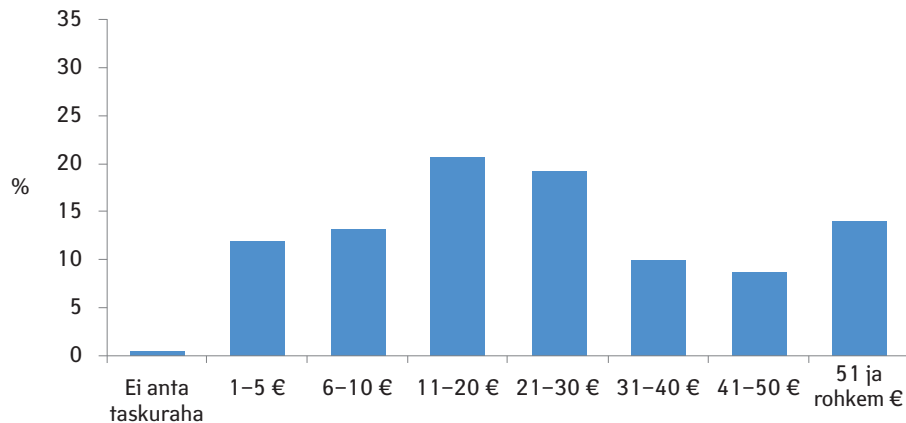
Et saada ülevaadet reeglitest, mis vanemad noortele kodus ja väljaspool kodu on kehtestanud, paluti ankeedis leida väidetele „*Mu vanemad on kehtestanud kindlad reeglid, mida ma tohin kodus teha*“ ja „*Mu vanemad on kehtestanud kindlad reeglid, mida ma tohin teha väljaspool kodu*“ sobivaim variant. Üle poole poistest (54%) ja tüdrukutest (55%) vastas, et vanemad on harva või peaaegu mitte kunagi kehtestanud neile kindlaid reegleid, mida kodus teha (vt Lisatabel 25). Sarnaselt jagunesid vastused ka reeglite kohta, mida tohib teha väljaspool kodu. 59% poistest ja 54% tüdrukutest vastas, et neile on harva või peaaegu mitte kunagi kehtestatud selliseid reegleid (vt Lisatabel 25).

Uus küsimuste blokk 2015. aasta uuringus oli vanemate suhtumine uimastite tarvitamisse. Õpilastelt küsiti hinnangut ema ja isa reaktsioonile, kui laps jookseb end purju, tarvitaks kanepit ja/või tarvitaks *ecstasy*'t. Kõige suurem erinevus oli suhtumises alkoholi ja narkootiliste ainete tarvitamisse. Kui alkoholi tarvitamise puhul ligi pooled arvasid, et ema/isa kindlasti ei lubaks seda, ja kolmandik arvas, et vanemad laidaks selle maha, siis kanepi ja *ecstasy* tarvitamise puhul arvas enamused, et vanemad kindlasti ei lubaks seda teha (vt Lisatabel 26). Poiste ja tüdrukute vahel erinevusi ei olnud.

6.4. Perekonna majanduslik olukord ja taskuraha

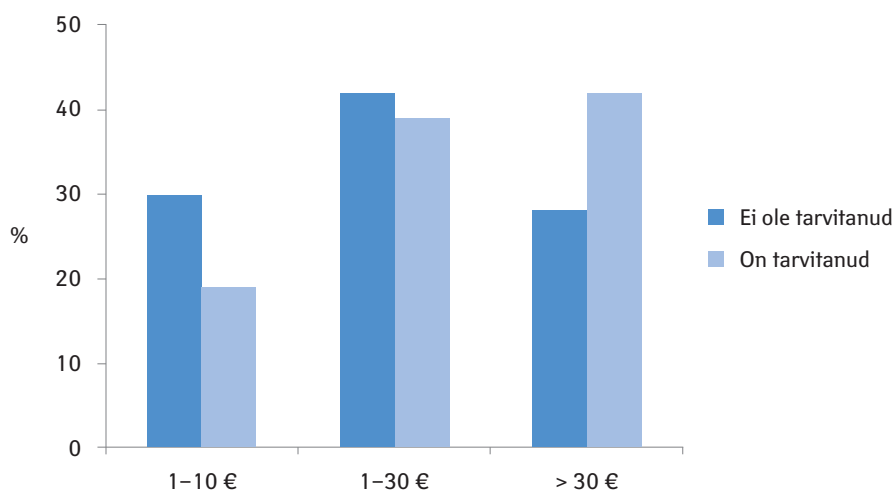
Suur osa hindas oma perekonna majanduslikku olukorda samaks või paremaks võrreldes teiste Eesti peredega. Vastati küsimusele „Kuidas Sa hindad oma perekonna majanduslikku olukorda võrreldes teiste peredega Eestis?“ (vt Lisatabel 23). Alla 3% oli neid, kes pidas oma perekonna toimetulekut teiste peredega võrreldes palju halvemaks.

Lisaks küsiti lastelt taskuraha suuruse kohta. Sagedamini anti lastele taskurahaks 11–30 eurot kuus (joonis 23).

Joonis 23. Taskuraha suurus kuus (eurodes).

Võrreldes uimastite tarvitamist ja taskuraha suurust ilmnes, et õpilased, kes olid iga päev suitsetajad, sagedamini tarvitanud alkoholi ja olnud purjus ning elu jooksul kasutanud mõnda narkootikumi, said kuus rohkem taskuraha kui need, kes ei olnud neid aineid tarvitanud (joonis 24). Õpilastest, kelle taskuraha oli üle 30 euro kuus, oli 42% tarvitanud mõnda narkootikumi võrreldes 28%-ga, kes ei olnud tarvitanud narkootikume.

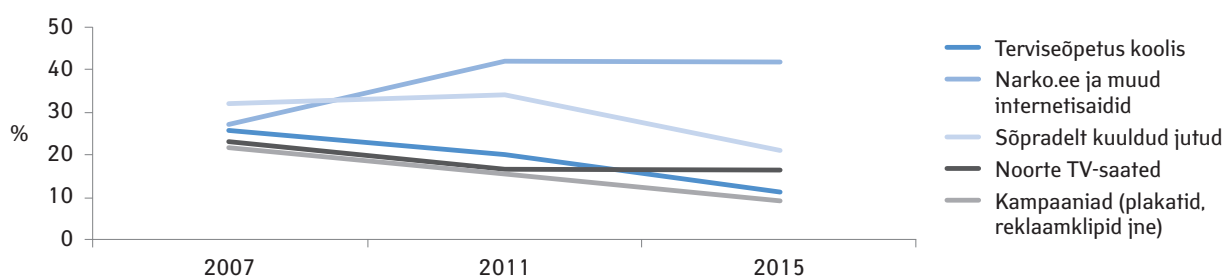

Joonis 24. Taskuraha suurus ja narkootikumide tarvitamine elu jooksul.

7. TEABEALLIKAD UIMASTITE KOHTA

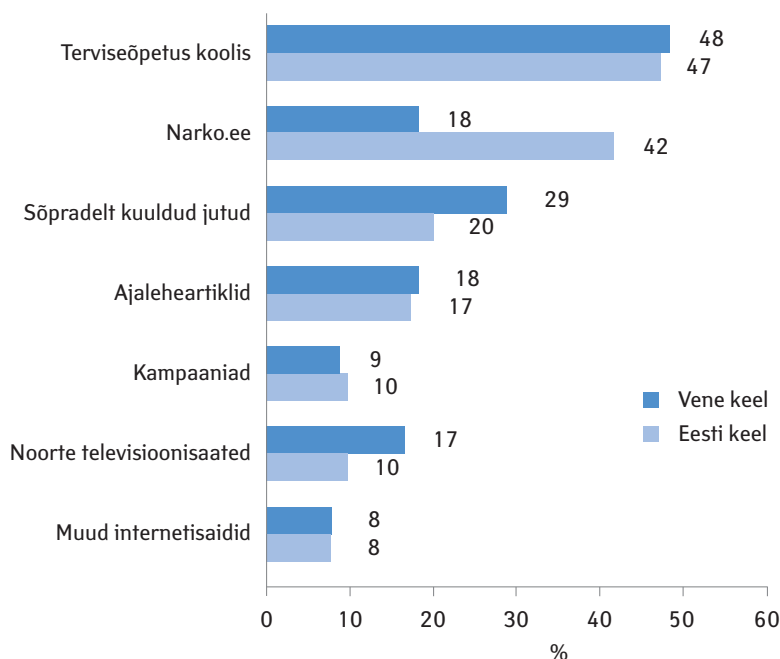
Usaldusväärsemateks allikateks peeti terviseõpetuse tundi (48%), internetisaiti narko.ee (36%) ja sõpradelt kuuldu (23%) (vt Lisatabel 27). Poiste ja tüdrukute puhul suuri erinevusi ei olnud. Mõnevõrra hindasid tüdrukud kõrgemalt kooli terviseõpetuse ja narko.ee kaudu saadud infot, samas kui poisid pidasid sagedamini usaldusväärsemaks teisi internetisaite.

Küsimus, millist teabeallikat peavad noored kõige paremaks ja usaldusväärsemaks, lisati ankeeti 2007. aastal. Kolme uuringu tulemusi võrreldes on kasvanud terviseõpetuse tunni usaldusväärsus 39%-lt 2007. ja 2011. aastal 48%-ni käesolevas uuringus (joonis 25). Samuti peetakse kasulikuks allikaks uimastite kohta info saamiseks veebisaiti narko.ee ja interneti. Langus on toimunud sõpradelt kuuldu, noorte televisioonisaadete ja kampaaniate osas.

Joonis 25. Õpilaste hinnangul usaldusväärsed teabeallikad uimastite kohta eri uuringuaastatel (%).

Võrreldes eesti ja vene õppekeelega koole ilmnes, et eesti õppekeelega õpilased eelistavad sagedamini kasutada uimastite kohta info saamiseks internetisaiti narko.ee (on olemas ka venekeelne versioon), samal ajal kui vene õppekeelega koolide õpilased hindavad kõrgemalt sõpradelt saadavat infot ja noorte televisioonisaateid (joonis 26).

Joonis 26. Eesti ja vene õppekeelega koolide õpilaste hinnangud teabeallikate usaldusväärsusele uimastite kohta (%).

8. SOTSIAALSED OSKUSED JA NENDE SEOSSED UIMASTITE TÄRVITAMISEGA

2011. aasta küsitluses uuriti esimest korda seoseid õpilaste sotsiaalsete oskuste taseme ja uimastite tarvitamise vahel. Samuti oli uurimisküsimusteks sotsiaalsete oskuste taseme seotus vaba aja veetmise viisidega, antisotsiaalse käitumise eri vormidega ning õpilaste rahuloluga sotsiaalsetes suhetes.

Sotsiaalsete oskuste definitsioone on erinevaid, antud uurimuses on sotsiaalsed oskused defineeritud kui sotsiaalselt aktsepteeritud, õpitud käitumine, mis võimaldab edukalt teistega suhelda, hoida ära või vältida negatiivseid sotsiaalseid suhteid (Gresham 2010). Sotsiaalsete oskuste taseme mõõtmisel kasutati Danielsoni ja Phelps'i (2003) 21-väitelist küsimustikku. Põhjalikum küsimustiku tutvustus on leitav Eesti ESPADi 2011. aasta uuringuraportist (Kobin jt 2012) ja artiklitest (Vorobjov 2013; Vorobjov jt 2014).

8.1. Sotsiaalsete oskuste skoor ja soolised erinevused

Analüüsist jäeti välja need, kellel oli 20-st küsimusest vastamata jäänud viiele ja enamale küsimusele. 2452-st uurimuses osalenust sai skoori arvutada 2426-le, keskmine skoor oli 77,5; vahemikus 24–100 punkti, standardhälve (SD) 9,8; poiste keskmine skoor oli 76,4 punkti, SD = 9,8 ja tüdrukute keskmine 78,7 punkti, SD = 9,7. Kvartiilide alusel jagati uuritavad kolme rühma: madala, keskmise ja kõrge skooriga õpilased (tabel 6).

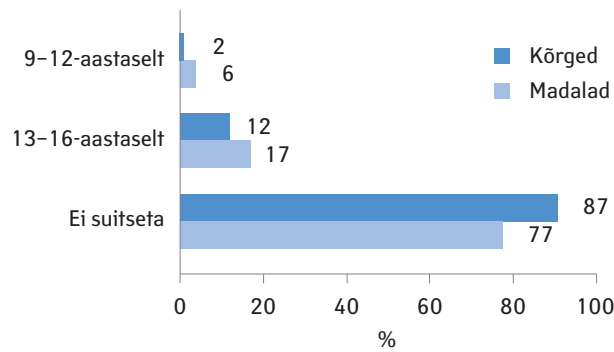
Tabel 6. Õpilaste jaotuvus vastavalt sotsiaalsete oskuste tasemele

Sotsiaalne oskus	Poisid		Tüdrukud		Kokku	
	n	%	n	%	n	%
Madal	351	29,1	253	20,7	604	24,9
Keskmine	606	50,3	612	50,1	1218	50,2
Kõrge	248	20,6	356	29,2	604	24,9
Kokku	1205	100	1221	100	2426	100

8.2. Sotsiaalsed oskused ja uimastite tarvitamine

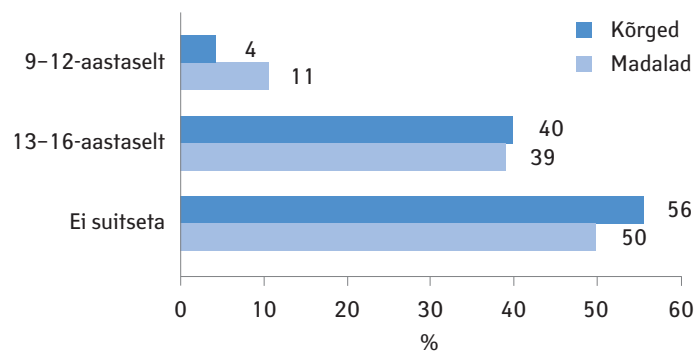
8.2.1. Suitsetamine ja alkoholi tarvitamine

Vähemalt korra elu jooksul oli suitsetanud 63% madalamate sotsiaalsete oskuste tasemega ja 56% kõrgemate sotsiaalsete oskuste tasemega õpilastest. Madalamate sotsiaalsete oskustega õpilased vastasid sagedamini (17%), et nad on viimase kuu jooksul suitsetanud iga päev kui kõrgemate sotsiaalsete oskustega õpilased (9%). Võrreldes iga päev suitsetamisega alustamise vanust ilmses, et madalamate sotsiaalsete oskustega õpilaste hulgas alustati iga päev suitsetamist sagedamini nooremas vanuses: vanusevahemikus 9–12 aastat oli madalate sotsiaalsete oskustega õpilasi 6% ja kõrgemate sotsiaalsete oskustega õpilasi 2% (joonis 27).

Joonis 27. Iga päev suitsetamisega alustamise vanus vastavalt sotsiaalsete oskuste tasemele (%).

Elu jooksul vähemalt korra alkoholi tarvitamine oli sarnane eri sotsiaalsete oskuste tasemega rühmades, vastavalt 86% madalama ja 85% kõrgema sotsiaalsete oskuste tasemega õpilaste hulgas. Võrreldes õpilaste purjus olemist vähemalt korra elu jooksul, olid madalate sotsiaalsete oskustega õpilased olnud sagedamini purjus (41%) kui kõrgema sotsiaalsete oskustega õpilased (33%). Samuti ilmnes, et madalamate sotsiaalsete oskuste tasemega õpilased on olnud esimest korda purjus nooremas eas kui kõrgemate sotsiaalsete oskustega õpilased: 9-12-aastaselt oli purjus olnud vastavalt 11% ja 4% (joonis 28).

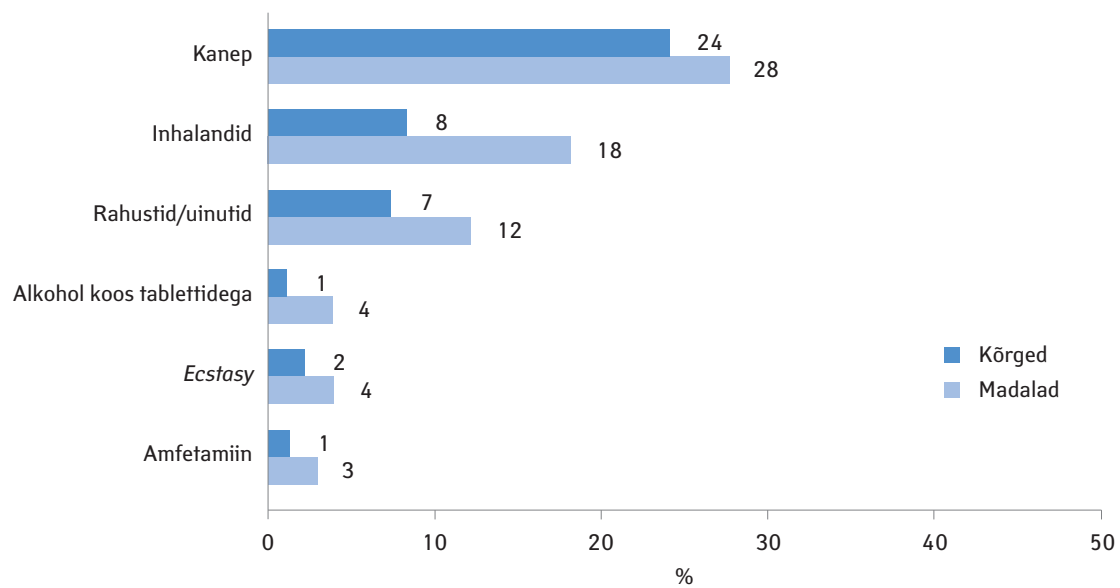

Joonis 28. Esimest korda purjus olemise vanus vastavalt sotsiaalsete oskuste tasemele (%).

8.2.2. Narkootiliste ainete tarvitamine

Võrreldes õpilaste narkootiliste ainete tarvitamist ja sotsiaalseid oskusi ilmnes, et madalama sotsiaalsete oskuste tasemega õpilased olid tarvitanud kõiki küsitletud narkootilisi aineid sagedamini kui kõrgema sotsiaalsete oskuste tasemega õpilased (joonis 29). Elu jooksul vähemalt korra mõnda illegaalset uimastit oli tarvitanud 44% madalama ja 33% kõrgema sotsiaalsete oskuste tasemega õpilastest. Kanepi tarvitamises nii suurt erinevust ei olnud, vahe oli 4%. Kõige suurem erinevus eri sotsiaalsete oskuste tasemetega ja eri uimastite vahel oli inhalantide tarvitamises ja rahustite või uinutite tarvitamises ilma arsti ettekirjutuseta.

Joonis 29. Õpilaste hulgas eri uimastite tarvitamine vähemalt korra elu jooksul vastavalt sotsiaalsete oskuste tasemele (%).

9. ARUTELU JA KOKKUVÕTE

ESPADi uuring keskendub 15–16-aastaste kooliõpilaste sigarettide, alkoholi ja narkootikumide tarvitamise ja sellega seonduva uurimisele. Käesolev raport kirjeldab 2015. aastal läbi viidud küsitluse põhjal saadud tulemusi, ühtlasi püüab võrrelda antud tulemusi varasemate uuringute tulemustega.

Tulemustest selgub, et viimase viie aasta jooksul on Eesti kooliõpilaste hulgas vähenenud sigarettide suitsetamisega katsetajate ja regulaarselt suitsetajate osakaal. Suitsetamist proovinute osakaal vähenes 73%-lt 60%-ni (Euroopa keskmine⁴ oli 54%) ja iga päev suitsetajate protsent 18%-lt 11%-ni (Euroopa keskmine 2%). Suurim muutus suitsetamises on poiste ja tüdrukute vahelise erinevuse kahenemises. Kui 1995. aastal oli poiste hulgas kaks korda rohkem suitsetamisega katsetajaid ja regulaarselt suitsetajaid, siis viimases uuringus oli poiste ja tüdrukute vaheline erinevus 5%.

Lisaks sigarettide suitsetamisele küsiti esimest korda ka teiste tubakatoodete tarvitamise kohta. Selgus, et ligi pooled õpilased olid vähemalt korra elu jooksul tarvitanud vesipiipu ja e-sigaretti; mokatubaka tarvitajaid oli vähem (21%). HBSC (*Study of Health Behaviour in School-aged Children*) 2014. aasta uuringutulemused 15-aastaste kooliõpilaste põhjal näitavad samuti sigarettide suitsetamise langust, kuid samal ajal muude tubakatoodete tarvitamise esilekerkimist (Aasvee jt 2015). Teiste tubakatoodete populaarsus ja tarvitamise sagenemine noorte hulgas võib olla seotud sigarettide suitsetamise langusega. Samuti võib langusega olla seotud viimaste aastate jooksul järjest karmistunud tubakatoodete reklaami tingimuste ja müügipiirangute ning avalikus kohas suitsetamist piiravate seaduste rakendumine.

Sarnaselt suitsetamisele on Eesti kooliõpilaste hulgas vähenenud alkoholi tarvitamine, nii vähemalt korra elu jooksul (95%-lt 2011. aastal 87%-ni 2015. aastal) kui ka viimase aasta (85%-lt 2011. aastal 71%-ni 2015. aastal) või viimase kuu (59%-lt 2011. aastal 38%-ni 2015. aastal) jooksul. Euroopas oli keskmiselt alkoholi tarvitanud elu jooksul 87%, viimase aasta jooksul 79% ja viimase kuu jooksul 57%. Samuti on Eestis vähenenud alkoholi tarvitamise kogused ühel joomiskorral ja purju joomine. Samas poiste ja tüdrukute vahelises võrdluses alkoholi tarvitamises suuri erinevusi ei ole. Alkoholi tarvitamise langust kinnitavad ka HBSC uuringu tulemused, mis näitavad, et on vähenenud alkoholi tarvitamise sagedus ja noorukite purju joomine (Aasvee jt 2015).

Kui suitsetamine ja alkoholi tarvitamine on vähenenud, siis eri narkootiliste ainete tarvitamine on pisut sagenenud võrreldes eelmise uuringuga (2011. aastal 32% ja 2015. aastal 38%). Kõige sagedamini tarvitati kanepit. Vähemalt korra elu jooksul kanepit tarvitanud õpilaste osakaalus oli järsk tõus 2003. aastal, ulatudes 24%-ni, hiljem on see jäänud sarnasele tasemele, ulatudes 26%-ni 2015. aastal. See protsent jääb kõrgemaks kui Euroopa keskmine, mis oli 17%, Soomes oli vastav näitaja 11%, Rootsis 9%, Leedus 20% ja Lätis 24%. 2015. aasta ESPADi uuringu andmed teiste riikide kohta ei ole Eesti uuringu raporti valmimise ajal veel kättesaadavad.

⁴ Euroopa keskmine on uuringus osalenud riikide vastavate protsentide põhjal arvatatud keskmine protsent. Rahvusvaheline võrdlus on 2011. aasta ESPADi uuringu tulemuste põhjal.

Sigaretide ja alkoholi esmatarvitamise vanus on tõusnud ja toimub kõige sagedamini 13 aasta vanuselt. Narkootiliste ainete, sealhulgas kanepi esmatarvitamise vanus ei ole muutunud. Narkootikumidega katsetamine toimub sagedamini 14–15-aastaselt.

Kuigi on vähenenud õpilaste hulk, kes peavad sigarettide ja alkoholi kättesaadavust kergeks, on üle poolte hinnangul siiski neid aineid kerge kätte saada. Poiste hinnangul oli sigarettide ja alkoholi kättesaadavus kergem kui tüdrukute arvates. Alkoholi saadi ligi pooltel juhtudel sõpradelt ja veerandi õpilaste sõnul pakkusid seda vanemad. Samas oli olukordi, kus 15–16-aastased õpilased ostsid ise alkoholi või neile osteti seda. Kanepi kättesaadavust hindas kergeks 34% ja see ei ole muutunud võrreldes eelmise uuringuga. 22% pidas kergeks rahustite või uinutite kättesaadavust ja ligi kümnendik hindas *ecstasy* ja amfetamiinide saamist kergeks.

Võrreldes varasemaga hindasid õpilased käesolevas uuringus tubaka ja alkoholi tarvitamisega seotud terviseriske suuremaks. Samas kanepi tarvitamisega seotud riski hinnati madalamaks, eriti poiste hulgas. Amfetamiini ja *ecstasy* tarvitamisega seotud terviseriski hinnati sarnaselt. Õpilased, kes olid ise tarvitanud mõnda narkootilist ainet, hindasid uimastite tarvitamisega kaasnevaid terviseriske madalamaks.

Võrreldes varasemate uuringutega on vähenenud ostukeskustes, tänavatel või muudes avalikes kohtades sõpradega jalutamine ajaviiteks. Samuti on vähenenud sõpradega õhtuti väljas käimine, näiteks peol, baaris või kohvikus. Kooliõpilased, kes veetsid sageli vaba aega sõpradega väljas käies, olid sagedamini tarvitanud narkootilisi aineid ja alkoholi, olnud sagedamini purjus ja nende hulgas oli rohkem igapäevaseid suitsetajaid.

Kooliõpilaste rahulolu suhetes vanematega ning vanemate toetuse ja hoolimise tajumine olid seotud õpilase uimastitarvitamisega. Õpilaste hulgas, kes olid rahul suhetes vanematega ja tajusid vanematelt saadavat toetust ja lähedust, oli vähem iga päev suitsetajaid, alkoholi tarvitanuid ja narkootikume, sh kanepit tarvitanuid. Samuti oli seotud õpilase uimastitarvitamisega vanemliku kontrolli olemasolu. 66% õpilastest, kelle vanemad teadsid, kellega nende laps õhtuid veedab, ei olnud proovinud ühtegi narkootikumi. Samas õpilastest, kelle vanemad ei teadnud, kellega nende laps aega veedab, ei olnud elus kordagi narkootilist ainet proovinud 51%. Õpilastest, kelle vanemad teadsid, kus nende laps aega veedab, ei olnud kunagi tarvitanud narkootikume 67%. Õpilastest, kelle vanemad ei teadnud, kus nende laps aega veedab, ei olnud kunagi tarvitanud narkootikume 46%.

Samuti oli uimastite tarvitamisega seotud peretüüp. Koos mõlema vanemaga elavate õpilaste hulgas oli võrreldes nendega, kes elasid ühe oma vanema ja n-õ uue vanemaga või elasid koos ainult ühe vanemaga, vähem iga päev suitsetajaid, nad olid vähem olnud purjus ning vähem tarvitanud kanepit ja teisi narkootilisi aineid. Teades võimalikke riskirühmi, saab edukamalt jõuda riskirühma kuuluvate laste ja nende vanemateni eesmärgiga suunata neile eraldi ennetustegevusi, et vähendada riskeerivat käitumist ja toetada neid probleemide tekkimisel.

Uimastite tarvitamine on mitmete tegurite, nii keskkondlike kui ka inimese individuaalsete omaduste (sh isiksuse omadused, enesehinnang, vaimne võimekus, sotsiaalsete oskuste tase) koosmõju tulemus. Sotsiaalsed oskused väljendavad ühiskonnas aktsepteeritud ja õpitud käitumist, mis võimaldab inimesel edukalt suhelda ja vältida negatiivseid suhteid. Puudulikud sotsiaalsed oskused võivad avalduda antisotsiaalse käitumisena, sealhulgas uimastite tarvitamisena. Seetõttu lisaks muudele teguritele, mis on seotud uimastite tarvitamisega, püüti

uuringu abil välja selgitada osalenute sotsiaalsete oskuste taset ning hinnata selle seost uimastite tarvitamisega. Tulemuste põhjal võib öelda, et madalad sotsiaalsed oskused olid seotud õpilaste tõenäolisema uimastitarvitamisega. Madala sotsiaalsete oskuste tasemega õpilaste hulgas oli rohkem iga päev suitsetajaid, nad olid sagedamini purjus ja tarvitanud sagedamini narkootikume ning alustasid nooremas eas uimastite tarvitamisega.

Uimastiharidus, sh sotsiaalsete oskuste õpetamine, kuulub Eesti kooli õppekavasse, kuid õpilaste eri uimastite tarvitamist kirjeldavad arvud viitavad, et praegune ennetussüsteem vajab edasiarendamist. Teadmiste jagamise kõrval on oluline arendada laste enesekohaseid ja sotsiaalseid oskusi ning õpetada vastu seisma sotsiaalsele survele, mis võib ahvatleda riskikäitumisele. Tõendus põhiste sekkumiste rakendamine nii koolides kui ka lasteaedades, mida samal ajal toetab asjakohane vanemaharidus, aitab piirata uimastite tarvitamist.

Vanemliku kontrolli ja peres kokkulepitud reeglite seadmise ja ka järgimise vajalikkust ning nende positiivset mõju noorte käitumisele on tõestanud mitmed uuringud. Eelkõige on oluline keskenduda sellele, et vanemad teaksid rohkem oma lapse vaba aja veetmise viisidest. Noorukid on uudishimulikud ja otsivad uusi elamusi, mis võib olla üheks põhjuseks, miks üldse jõutakse uimastite proovimiseni. Ainuüksi keelud ja hirmutamine sellisel juhul noorte käitumisele mõju ei avalda, pigem tuleks pakkuda alternatiive, näiteks mitmesuguseid huvitegevusi. Samas laste hõivatus huvitegevustega sõltub suuresti perekonna võimalustest, kuid pere eelarve ei pruugi võimaldada lapsel hobidega tegelemist. Seega riigi või kohalike omavalitsuste toetus laste osalemiseks sporditreeningutel ja huviringides aitaks ennetada noorte uimastitarvitamist. Lisaks vanemate ja kogukonna kaasamine noorte tegevustesse ning tervislike eluviiside väärtustamine ühiskonnas laiemalt aitab kaasa noorukite uimastitarvitamise vähendamisele.

KASUTATUD KIRJANDUS

- Aasvee, K., Rahno, J.** (2015). Eesti kooliõpilaste tervisekäitumise uuring. 2013/2014. õppeaasta. Tabelid. Tervise Arengu Instituut. Tallinn: Atlex.
- Allaste, A.-A.** (toim.) (2000). Uimastite levik noorte seas. Tallinn: Eesti Teaduste Akadeemia Kirjastus.
- Allaste, A.-A.** (toim.) (2004). Trendid koolinoorte uimastitarvitamises. 15–16-aastaste õpilaste legaalsete ja illegaalsete narkootikumide kasutamine Eestis. Tallinn: TPÜ kirjastus.
- Allaste, A.-A.** (toim.) (2008). Koolinoored ja uimastid. 15–16-aastaste õpilaste legaalsete ja illegaalsete narkootikumide tarvitamine Eestis. Tallinn: TLÜ Kirjastus.
- Danielson, C., Phelps, C.** (2003). The Assessment of Children's Social Skills Through Self-Report: A Potential Screening Instrument for Classroom Use. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 35, 218–229.
- Gresham, F. M.** (2010). Base Rates of Social Skills Deficits, Strengths, and Problem Behaviors: An Analysis Based on the Social Skills Improvement System-Rating Scales. ISPA, 32nd Annual Conference, 20–24 July, Dublin.
- Kobin, M., Vorobjov, S., Abel-Ollo, K., Vals K.** (toim.) (2012). Uimastite tarvitamine koolinoorte seas: 15–16-aastaste õpilaste legaalsete ja illegaalsete narkootikumide kasutamine Eestis. Uuringu raport 2012.
https://intra.tai.ee/images/prints/documents/133846612537_Uimastite%20tarvitamine%20koolinoorte%20seas_raport.pdf
- Merrell, K.** (2002). School Social Behavior Scales. User's guide. Second edition. Assessment-Intervention Resources, Eugene, USA.
- Narusk, A.** (1996). Noored ja uimastid. Tallinn: Akadeemia Trükk.
- Vorobjov, S.** (2013). Uimastite tarvitamine 15–16-aastaste koolinoorte seas: ESPADi uuringu tulemused. *Sotsiaaltöö*, 2, 22–26.
- Vorobjov, S., Saat, H., Kull, M.** (2014). Social skills and their relationship to drug use among 15–16 year old students in Estonia: an analysis based on the ESPAD data. *Nordic studies on alcohol and drugs*, 31, 401–412.

LISATABELID

TABEL 1. Õpilaste jaotus vastavalt soole, kooli õppekeelele ja piirkonnale (%)

	Poisid	Tüdrukud	Eesti õppekeelega koolidest	Vene õppekeelega koolidest	Kõik õpilased
Põhja-Eesti	41,8	42,6	41,2	44,8	42,2
Lääne-Eesti	14,1	15,5	18,9	3,4	14,8
Kesk-Eesti	7,8	7,7	7,3	9,1	7,7
Kirde-Eesti	11,1	11,2	2,6	34,9	11,1
Lõuna-Eesti	25,3	23,1	30,1	7,9	24,2
Kokku (%):	49,9	50,1	73,5	26,5	100,0
Kokku (arv):	1224	1228	1802	650	2452

TABEL 2. Uimastite kasutamise sagedus elu jooksul: kõik õpilased (%)

	Kordade arv							Kokku (arv)
	0	1–2	3–5	6–9	10–19	20–39	40+	
Tubakas								
Suitsetanud sigarette	40,2	18,4	8,1	5,3	5,2	4,8	18,0	2449
Alkohol								
Tarvitanud alkoholi	13,4	16,1	16,2	15,2	15,7	11,1	12,3	2418
Olnud purjus	62,3	23,5	8,7	2,7	1,4	0,8	0,6	2435
Teised uimastid								
Rahustid, uinutid (arsti korralduseta)	91,1	5,1	1,8	0,7	0,6	0,5	0,2	2449
Kanep	74,5	11,0	5,3	3,2	2,2	1,7	2,1	2448
Amfetamiinid	98,0	1,3	0,4	0,1	0,1	-	0,1	2450
LSD ja teised hallutsinogeenid	97,2	1,9	0,5	0,2	-	0,1	0,1	2451
Kokaiin	98,7	0,9	0,2	0,1	-	-	0,1	2449
Releviin	99,6	0,3	0,1	-	-	-	-	2450
Heroiin	99,1	0,7	0,1	0,1	-	-	-	2447
<i>Ecstasy</i>	97,5	1,6	0,3	0,3	0,1	0,1	0,1	2449
Seened (<i>magic mushrooms</i>)	96,8	2,6	0,3	0,1	0,1	-	0,1	2450
GHB (geebekas, geps, korgijook)	99,1	0,6	0,2	-	-	0,1	-	2447
Veenisisene süstimine (heroiin, kokaiin, amfetamiinid)	99,2	0,7	-	0,1	-	-	-	2450
Alkohol koos tablettidega	97,6	1,7	0,4	0,1	0,1	-	0,1	2450
Anaboolsed steroidid	98,8	0,9	0,2	-	-	-	0,1	2450
Inhalandid	87,1	8,0	1,8	1,3	0,8	0,4	0,6	2449
Popper	98,5	1,0	0,2	0,1	0,1	0,1	-	2449
	Mitte kunagi	< 3 nädala jooksul		> 3 nädala jooksul		Kokku (arv)		
Rahustid, uinutid arsti korraldusel	88,0	9,6		2,4		2450		

TABEL 2a. Uimastite kasutamise sagedus elu jooksul: poisid (%)

	Kordade arv							Kokku (arv)
	0	1-2	3-5	6-9	10-19	20-39	40+	
Tubakas								
Suitsetanud sigarette	37,5	19,2	7,8	5,7	5,5	4,3	20,0	1221
Alkohol								
Tarvitanud alkoholi	12,7	17,4	16,1	14,2	14,9	10,2	14,5	1212
Olnud purjus	63,1	23,2	8,1	2,9	1,5	0,8	0,4	1216
Teised uimastid								
Rahustid, uinutid (arsti korraldusega)	94,0	3,7	1,2	0,4	0,3	0,3	0,1	1224
Kanep	70,2	12,4	6,0	3,6	2,7	1,8	3,3	1221
Amfetamiinid	98,3	1,2	0,3	-	-	-	0,2	1224
LSD ja teised hallutsinogeenid	97,5	1,6	0,5	0,3	-	0,1	0,1	1224
Kokaiin	98,9	0,7	0,3	0,1	-	-	0,1	1223
Releviin	99,6	0,2	0,2	-	-	-	-	1223
Heroiin	99,3	0,5	-	0,2	-	-	0,1	1223
Ecstasy	97,3	1,9	0,4	0,3	-	-	0,2	1224
Seened (magic mushrooms)	95,8	3,3	0,3	0,2	0,2	-	0,3	1223
GHB (geebekas, geps, korgijook)	99,3	0,5	0,1	0,1	-	-	-	1222
Veenisisene süstimine (heroiin, kokaiin, amfetamiinid)	99,5	0,4	-	0,1	-	-	-	1223
Alkohol koos tablettidega	98,2	1,2	0,3	0,1	0,2	-	0,1	1224
Anaboolsed steroidid	98,4	1,3	0,3	-	-	-	0,1	1223
Inhalandid	88,6	7,1	1,9	1,2	0,4	0,1	0,7	1223
Popper	98,7	1,0	0,1	0,1	-	-	0,1	1222
	Mitte kunagi	< 3 nädala jooksul	> 3 nädala jooksul	Kokku (arv)				
Rahustid, uinutid arsti korraldusel	89,9	8,5	1,6	1222				

TABEL 2b. Uimastite kasutamise sagedus elu jooksul: tüdrukud (%)

	Kordade arv							Kokku (arv)
	0	1-2	3-5	6-9	10-19	20-39	40+	
Tubakas								
Suitsetanud sigarette	42,9	17,6	8,4	4,9	5,0	5,3	15,9	1228
Alkohol								
Tarvitanud alkoholi	14,1	14,7	16,4	16,3	16,5	11,9	10,1	1206
Olnud purjus	61,4	23,9	9,3	2,5	1,2	0,9	0,7	1219
Teised uimastid								
Rahustid, uinutid (arsti korralduseta)	88,2	6,5	2,5	1,1	1,0	0,7	0,2	1225
Kanep	78,8	9,6	4,7	2,7	1,8	1,5	0,9	1227
Amfetamiinid	97,7	1,3	0,4	0,2	0,2	-	0,2	1226
LSD ja teised hallutsinogeenid	96,9	2,2	0,6	0,2	-	-	0,1	1227
Kokaiin	98,4	1,2	0,1	-	0,1	0,1	0,1	1226
Releviin	99,6	0,3	-	-	-	0,1	-	1227
Heroiin	98,8	0,9	0,1	0,1	-	0,1	-	1224
Ecstasy	97,7	1,4	0,2	0,3	0,1	0,2	0,1	1225
Seened (magic mushrooms)	97,7	1,8	0,2	0,1	0,1	-	0,1	1227
GHB (geebekas, geps, korgijook)	98,9	0,7	0,2	-	-	0,2	-	1225
Veenisisene süstimine (heroiin, kokaiin, amfetamiinid)	98,8	1,0	-	0,1	-	0,1	-	1227
Alkohol koos tablettidega	97,1	2,2	0,5	-	0,1	-	0,1	1226
Anaboolsed steroidid	99,3	0,5	0,1	-	-	-	0,1	1227
Inhalandid	85,6	8,9	1,8	1,3	1,2	0,6	0,6	1226
Popper	98,4	1,1	0,2	0,1	0,1	0,1	-	1227
	Mitte kunagi		< 3 nädala jooksul		> 3 nädala jooksul		Kokku (arv)	
Rahustid, uinutid arsti korraldusel	86,2		10,6		3,2		1228	

TABEL 3. Vesipiibu, e-sigareti, mokatubaka (snus) tarvitamine elu jooksul: kõik õpilased (%)

	Viimased 30 päeva	Viimased 12 kuud	Rohkem kui 12 kuud tagasi	Mitte kunagi	Kokku (arv)
Vesipiip	10,7	19,0	16,1	54,2	2433
E-sigaret	14,7	21,4	14,5	49,4	2434
Mokatubakas (snus)	6,8	5,7	8,4	79,1	2432

TABEL 3a. Vesipiibu, e-sigareti, mokatubaka (snus) tarvitamine elu jooksul: poisid (%)

	Viimased 30 päeva	Viimased 12 kuud	Rohkem kui 12 kuud tagasi	Mitte kunagi	Kokku (arv)
Vesipiip	11,5	17,6	17,8	53,1	1210
E-sigaret	18,2	20,6	15,8	45,4	1210
Mokatubakas (snus)	10,3	7,9	11,2	70,6	1209

TABEL 3b. Vesipiibu, e-sigareti, mokatubaka (snus) tarvitamine elu jooksul: tüdrukud (%)

	Viimased 30 päeva	Viimased 12 kuud	Rohkem kui 12 kuud tagasi	Mitte kunagi	Kokku (arv)
Vesipiip	10,0	20,3	14,3	55,4	1223
E-sigaret	11,4	22,1	13,1	53,4	1224
Mokatubakas (snus)	3,3	3,7	5,6	87,4	1223

TABEL 4. Uute psühhoaktiivsete (n-õ legaalsete) ainete tarvitamine elu jooksul (%)

	Poisid	Tüdrukud	Kõik õpilased
On tarvitanud selliseid aineid	9,8	9,7	9,6
Pole kunagi tarvitanud selliseid aineid	79,4	81,6	80,5
Ei tea / pole kindel	10,8	9,1	9,9
Kokku (arv)	1221	1226	2447

TABEL 5. Uimastite kasutamise sagedus viimasel 12 kuul: kõik õpilased (%)

	Kordade arv							Kokku (arv)
	0	1-2	3-5	6-9	10-19	20-39	40+	
Alkohol								
Tarvitanud alkoholi	29,1	25,3	17,6	11	9,5	4,2	3,3	2410
Olnud purjus	74,2	19,3	4,0	1,5	0,7	0,2	0,1	2419
Teised uimastid								
Kanep	81,1	9,4	3,9	2,6	1,5	0,6	0,9	2421
Inhalandid	95,7	2,6	0,8	0,6	0,1	0,1	0,1	2449

TABEL 5a. Uimastite kasutamise sagedus viimasel 12 kuul: poisid (%)

	Kordade arv							Kokku (arv)
	0	1-2	3-5	6-9	10-19	20-39	40+	
Alkohol								
Tarvitanud alkoholi	30,9	24,5	16,7	9,4	9,6	4,7	4,2	1207
Olnud purjus	74,1	19,7	3,7	1,6	0,7	0,1	0,1	1209
Teised uimastid								
Kanep	79,0	9,5	4,4	2,6	2,2	0,7	1,6	1203
Inhalandid	96,6	2,3	0,6	0,1	0,2	0,1	0,1	1222

TABEL 5b. Uimastite kasutamise sagedus viimasel 12 kuul: tüdrukud (%)

	Kordade arv							Kokku (arv)
	0	1-2	3-5	6-9	10-19	20-39	40+	
Alkohol								
Tarvitanud alkoholi	27,3	26,0	18,5	12,5	9,5	3,7	2,5	1203
Olnud purjus	74,3	18,9	4,2	1,3	0,7	0,4	0,2	1210
Teised uimastid								
Kanep	83,2	9,2	3,5	2,6	0,8	0,5	0,2	1218
Inhalandid	94,8	2,8	1,0	1,1	0,1	0,1	0,1	1227

TABEL 6. Uimastite kasutamise sagedus viimase 30 päeva jooksul: kõik õpilased (%)

	Kordade arv							Kokku (arv)
	0	1-2	3-5	6-9	10-19	20-39	40+	
Kokku tarvitab alkoholi:	62,4	24,7	8,0	2,8	1,6	0,3	0,2	2417
sh õlut	83,2	11,4	3,0	1,3	0,4	0,5	0,2	2446
siidrit	72,8	17,6	6,2	2,0	0,9	0,3	0,2	2443
segujooke	83,8	10,6	3,6	1,0	0,7	0,1	0,2	2437
veini	75,1	19,4	3,7	1,3	0,3	0,1	0,1	2435
kanget alkoholi	73,7	16,2	6,1	2,0	1,3	0,3	0,4	2446
Olnud purjus	92,5	6,5	0,6	0,4	-	-	-	2423
Tarvitas kanepit	92,2	5,2	1,4	0,5	0,3	0,2	0,2	2415
Tarvitas inhalante	98,2	1,1	0,2	0,3	0,2	-	-	2449
	0	< 1 nädalas	< 1 päevas	1-5 päevas	6-10 päevas	11-20 päevas	21+ päevas	Kokku (arv)
Suitsetatud sigarettide arv	78,7	6,9	2,8	6,5	2,9	1,2	1,0	2450

TABEL 6a. Uimastite kasutamise sagedus viimase 30 päeva jooksul: poisid (%)

	Kordade arv							Kokku (arv)
	0	1-2	3-5	6-9	10-19	20-39	40+	
Kokku tarvitab alkoholi:	63,9	22,1	8,8	2,8	1,9	0,4	0,1	1211
sh õlut	76,0	15,0	4,7	2,4	0,6	1,0	0,3	1223
siidrit	75,7	15,6	5,0	2,0	1,2	0,3	0,2	1220
segujooke	85,5	9,8	2,6	1,2	0,5	0,2	0,2	1217
veini	80,0	15,1	3,0	1,4	0,3	0,1	0,1	1216
kanget alkoholi	74,0	15,8	5,6	2,6	1,3	0,2	0,5	1222
Olnud purjus	92,2	6,6	0,7	0,3	-	0,1	0,1	1211
Tarvitas kanepit	90,6	5,5	1,9	0,8	0,6	0,3	0,3	1197
Tarvitas inhalante	98,9	0,4	0,2	0,4	0,1	-	-	1222
	0	< 1 nädalas	< 1 päevas	1-5 päevas	6-10 päevas	11-20 päevas	21+ päevas	Kokku (arv)
Suitsetatud sigarettide arv	78,0	6,1	2,8	6,7	3,3	1,6	1,5	1223

TABEL 6b. Uimastite kasutamise sagedus viimase 30 päeva jooksul: tüdrukud (%)

	Kordade arv							Kokku (arv)
	0	1-2	3-5	6-9	10-19	20-39	40+	
Kokku tarvitas alkoholi:	61,0	27,2	7,3	2,8	1,4	0,1	0,2	1206
sh õlut	90,5	7,8	1,3	0,2	0,1	0,1	-	1223
siidrit	70,0	19,6	7,3	1,9	0,8	0,3	0,1	1223
segujooke	82,1	11,3	4,8	0,8	0,8	0,1	0,1	1220
veini	70,3	23,7	4,4	1,1	0,3	0,1	0,1	1219
kanget alkoholi	73,5	16,6	6,6	1,4	1,2	0,5	0,2	1224
Olnud purjus	92,7	6,3	0,5	0,4	0,1	-	-	1212
Tarvitas kanepit	93,8	4,8	0,8	0,3	0,1	-	0,2	1218
Tarvitas inhalante	97,4	1,7	0,3	0,3	0,2	-	0,1	1227
	0	< 1 nädalas	< 1 päevas	1-5 päevas	6-10 päevas	11-20 päevas	21+ päevas	Kokku (arv)
Suitsetatud sigarettide arv	79,4	7,6	2,8	6,3	2,5	0,9	0,5	1227

TABEL 7. Viimasel joomise korral tarvitatud alkoholi kogused (%)

	Poisid	Tüdrukud	Kõik õpilased
Õlu			
Pole kunagi õlut joonud	29,0	53,4	41,2
Viimasel korral õlut ei joonud	31,0	33,7	32,3
Vähem kui pudeli/purgi (alla 0,5 l)	18,5	9,4	13,9
1–2 pudelit/purki (0,5–1 l)	14,5	2,9	8,7
3–4 pudelit/purki (1–2 l)	4,3	0,5	2,5
5 või rohkem pudelit (üle 2 l)	2,7	0,1	1,4
Kokku (arv)	1223	1227	2450
Siider			
Pole kunagi siidrit joonud	31,6	26,7	29,2
Viimasel korral siidrit ei joonud	31,1	25,7	28,4
Vähem kui pudeli/purgi (alla 0,5 l)	14,3	22,3	18,3
1–2 pudelit/purki (0,5–1 l)	15,5	19,8	17,7
3–4 pudelit/purki (1–2 l)	4,9	5,0	4,9
5 või rohkem pudelit (üle 2 l)	2,5	0,5	1,5
Kokku (arv)	1223	1226	2449
Long Drink			
Pole kunagi Long Drink'i joonud	46,5	44,4	45,4
Viimasel korral Long Drink'i ei joonud	33,3	35,0	34,2
Vähem kui pudeli/purgi (alla 0,5 l)	8,8	10,0	9,4
1–2 pudelit/purki (0,5–1 l)	8,0	9,2	8,6
3–4 pudelit/purki (1–2 l)	2,2	1,3	1,8
5 või rohkem pudelit/purki (üle 2 l)	1,2	0,1	0,6
Kokku (arv)	1221	1226	2447
Vein			
Pole kunagi veini joonud	29,4	24,3	26,8
Viimasel korral veini ei joonud	37,5	31,3	34,4
Vähem kui 2 klaasi (alla 20 cl)	24,6	34,8	29,7
2–3 klaasi (20–40 cl)	5,5	7,0	6,3
Pool pudelit kuni pudel (41–74 cl)	1,5	1,7	1,6
Pudel või rohkem (üle 74 cl)	1,5	0,9	1,2
Kokku (arv)	1223	1225	2448
Kange alkohol			
Pole kunagi kangeid jooke joonud	40,3	43,4	41,8
Viimasel korral kangeid jooke ei joonud	21,3	22,8	22,0
Vähem kui 2 drinki (alla 8 cl)	11,2	10,3	10,7
2–3 drinki (8–15 cl)	11,0	12,5	11,8
4–6 drinki (16–24 cl)	7,7	6,3	7,0
Üle 6 dringi (üle 24 cl)	8,5	4,7	6,7
Kokku (arv)	1222	1226	2448

TABEL 8. Jõid viis ja enam napsu (drinki) järjest ühel joomiskorral viimase 30 päeva jooksul (%)

	Poisid	Tüdrukud	Kõik õpilased
Ei kordagi	63,8	63,2	63,5
1 kord	10,2	10,1	10,1
2 korda	7,7	8,7	8,2
3–5 korda	8,9	11,3	10,1
6–9 korda	6,1	4,3	5,2
10 või enam korda	3,3	2,4	2,9
Kokku (arv)	1222	1225	2447

TABEL 9. Hinnang joobeastmele (skaalal 1–10) viimasel joomise korral (%)

	Poisid	Tüdrukud	Kõik õpilased
1 – üldse mitte	31,7	35,0	33,4
2	11,1	11,7	11,4
3	9,8	9,5	9,6
4	6,1	5,4	5,8
5	8,0	6,1	7,0
6	5,1	5,2	5,2
7	5,9	5,6	5,7
8	3,2	4,0	3,6
9	2,2	1,5	1,8
10 – nii purjus, et ei mäletanud enam	3,4	1,4	2,4
Pole kunagi alkoholi tarvitanud	13,5	14,6	14,1
Kokku (arv)	1220	1226	2446

TABEL 10. Alkoholi tarvitamisega seotud probleemide esinemise sagedus viimasel 12 kuul, kõik õpilased (%)

	Kordade arv						Kokku (arv)
	0	1-2	3-5	6-9	10-19	20+	
Kaklused või löömingud	89,7	8,1	1,1	0,5	0,3	0,3	1620
Õnnetused või vigastused	86,9	9,9	2,3	0,6	0,3	-	1622
Kahjustatud või kaotatud asjad või riided	80,3	16,0	2,2	1,0	0,2	0,3	1622
Tõsised vaidlused	79,0	14,8	3,4	1,2	1,0	0,6	1621
Langemine röövi või varguse ohvriks	98,1	1,5	0,2	0,2	-	-	1618
Probleemid politseiga	89,8	8,5	0,9	0,2	0,3	0,3	1620
Sattumine haiglasse või kiirabisse tõsise alkoholimürgituse tõttu	98,6	1,2	0,2	-	-	-	1623
Sattumine haiglasse või kiirabisse õnnetuse või vigastuse tõttu	98,5	1,1	0,3	0,1	-	-	1614
Seksuaalvahekorda astumine ilma kondoomita	92,4	4,3	1,6	0,9	0,3	0,5	1620
Sattumine soovimatu seksuaalse lähenemiskatse ohvriks	94,1	5,1	0,5	0,1	0,1	0,1	1618
Tahtlikult enda vigastamine	93,7	4,6	1,1	0,2	0,2	0,2	1621
Sõitmine mopeedi, auto või muu mootorsõidukiga	88,9	7,5	1,8	0,6	0,4	0,8	1622
Sattumine õnnetusse enda juhitud sõidukiga	98,9	0,9	0,1	0,1	-	-	1618
Ujumine sügavas vees (basseinis, jões, järves või meres)	88,8	8,1	1,4	0,6	0,1	1,0	1620

TABEL 10a. Alkoholi tarvitamisega seotud probleemide esinemise sagedus viimasel 12 kuul, poisid (%)

	Kordade arv						Kokku (arv)
	0	1-2	3-5	6-9	10-19	20+	
Kaklused või löömingud	86,2	10,3	1,4	1,1	0,5	0,5	795
Õnnetused või vigastused	87,3	10,2	1,5	0,8	0,2	-	796
Kahjustatud või kaotatud asjad või riided	83,1	14,1	1,8	0,7	0,2	0,1	797
Tõsised vaidlused	80,9	12,9	3,3	1,5	0,8	0,6	796
Langemine röövi või varguse ohvriks	98,2	1,5	0,3	-	-	-	795
Probleemid politseiga	90,3	7,5	1,3	0,1	0,4	0,4	796
Sattumine haiglasse või kiirabisse tõsise alkoholimürgituse tõttu	98,8	1,1	0,1	-	-	-	797
Sattumine haiglasse või kiirabisse õnnetuse või vigastuse tõttu	98,4	1,4	0,1	0,1	-	-	792
Seksuaalvahekorda astumine ilma kondoomita	92,1	4,0	2,3	0,7	0,2	0,7	796
Sattumine soovimatu seksuaalse lähenemiskatse ohvriks	96,7	2,5	0,3	0,1	0,1	0,3	793
Tahtlikult enda vigastamine	96,5	2,8	0,6	-	-	0,1	796
Sõitmine mopeedi, auto või muu mootorsõidukiga	85,5	9,0	2,5	0,9	0,5	1,6	797
Sattumine õnnetusse enda juhitud sõidukiga	98,4	1,2	0,1	0,1	0,1	0,1	794
Ujumine sügavas vees (basseinis, jões, järves või meres)	87,6	8,4	1,5	0,8	0,1	1,6	796

TABEL 10b. Alkoholi tarvitamisega seotud probleemide esinemise sagedus viimasel 12 kuul, tüdrukud (%)

	Kordade arv						Kokku (arv)
	0	1-2	3-5	6-9	10-19	20+	
Kahjustatud või kaotatud asjad või riided	77,7	17,9	2,7	1,2	0,1	0,4	825
Tõsised vaidlused	77,2	16,6	3,5	1,0	1,2	0,5	825
Langemine röövi või varguse ohvriks	97,9	1,5	0,4	0,1	0,1	-	823
Probleemid politseiga	89,3	9,5	0,6	0,3	0,1	0,2	824
Sattumine haiglasse või kiirabisse tõsise alkoholimürgituse tõttu	98,6	1,2	0,2	-	-	-	826
Sattumine haiglasse või kiirabisse õnnetuse või vigastuse tõttu	98,7	0,7	0,5	0,1	-	-	822
Seksuaalvahekorda astumine ilma kondoomita	92,7	4,6	1,0	1,0	0,4	0,3	824
Sattumine soovimatu seksuaalse lähenemiskatse ohvriks	91,7	7,6	0,7	-	-	-	825
Tahtlikult enda vigastamine	91,0	6,3	1,5	0,5	0,4	0,3	825
Sõitmine mopeedi, auto või muu mootorsõidukiga	92,3	6,1	1,1	0,2	0,2	0,1	825
Sattumine õnnetusse enda juhitud sõidukiga	99,4	0,6	-	-	-	-	824
Ujumine sügavas vees (basseinis, jões, järves või meres)	90,1	7,8	1,3	0,5	-	0,3	824

TABEL 11. Vanus, mil esimest korda tarvitati erinevaid uimasteid: kõik õpilased (%)

	Pole tarvitanud	11 ja varem	12 a	13 a	14 a	15–16 a	Kokku (arv)
Alkohol							
Õlu (vähemalt 1 klaas)	45,1	21,5	7,5	8,4	11,5	6,0	2439
Siider	31,5	17,1	11,5	14,3	16,5	9,1	2445
Segujoogid	49,7	8,5	8,1	11,1	13,5	9,1	2446
Vein või šampus (vähemalt 1 klaas)	29,4	14,5	10,9	14,1	17,1	14,0	2437
Kange alkohol (vähemalt 1 klaas)	43,9	5,2	5,0	10,7	17,8	17,4	2440
Oli purjus	51,3	3,5	4,2	7,7	16,4	16,9	2440
Tubakas							
Suitsetas esimese sigareti	39,3	25,3	10,9	9,8	9,4	5,3	2447
Hakkas suitsetama iga päev	82,0	2,0	2,0	3,7	5,6	4,7	2449
Teised uimastid							
Tarvitas amfetamiine	98,0	-	0,1	0,1	0,9	0,9	2451
Tarvitas rahusteid või uinuteid (arsti korralduseta)	90,2	1,6	1,0	1,4	2,9	2,9	2450
Tarvitas kanepit	74,4	0,5	0,5	3,3	10,3	11,0	2452
Tarvitas <i>ecstasy</i> 't	97,0	0,1	0,1	0,2	1,1	1,5	2452
Inhalandid	90,2	3,0	2,3	1,9	1,8	0,8	2451
Tarvitas alkoholi koos tablettidega	97,6	0,2	0,1	0,3	0,9	0,9	2452

TABEL 11a. Vanus, mil esimest korda tarvitati erinevaid uimasteid: poisid (%)

	Pole tarvitanud	11 ja varem	12 a	13 a	14 a	15–16 a	Kokku (arv)
Alkohol							
Õlu (vähemalt 1 klaas)	32,8	26,3	9,3	9,5	14,5	7,6	1216
Siider	33,9	20,3	11,4	11,0	14,6	8,8	1220
Segujoogid	50,5	10,1	9,1	9,8	11,6	8,9	1220
Vein või šampus (vähemalt 1 klaas)	32,3	16,3	10,5	12,9	15,6	12,4	1216
Kange alkohol (vähemalt 1 klaas)	43,0	6,5	5,8	10,3	16,9	17,5	1220
Oli purjus	50,0	5,1	4,4	7,6	15,9	17,0	1217
Tubakas							
Suitsetas esimese sigareti	36,5	31,0	11,2	8,9	7,9	4,5	1220
Hakkas suitsetama iga päev	81,0	2,7	2,1	3,7	6,2	4,3	1221
Teised uimastid							
Tarvitas amfetamiine	98,0	-	0,2	-	1,1	0,7	1223
Tarvitas rahusteid või uinuteid (arsti korralduseta)	93,6	1,3	0,6	0,7	2,0	1,8	1224
Tarvitas kanepit	70,1	0,9	0,6	3,9	12,4	12,1	1224
Tarvitas <i>ecstasy</i> 't	96,8	0,1	0,2	0,3	0,9	1,7	1224
Inhalandid	91,3	2,9	2,2	1,5	1,8	0,3	1224
Tarvitas alkoholi koos tablettidega	98,1	0,1	0,1	0,3	0,6	0,8	1224

TABEL 11b. Vanus, mil esimest korda tarvitati uimasteid: tüdrukud (%)

	Pole tarvitanud	11 ja varem	12 a	13 a	14 a	15–16 a	Kokku (arv)
Alkohol							
Õlu (vähemalt 1 klaas)	57,3	16,7	5,8	7,4	8,5	4,3	1223
Siider	29,1	13,9	11,6	17,5	18,4	9,5	1225
Segujoogid	48,9	6,9	7,1	12,3	15,6	9,2	1226
Vein või šampus (vähemalt 1 klaas)	26,5	12,8	11,3	15,2	18,6	15,6	1221
Kange alkohol (vähemalt 1 klaas)	44,9	3,8	4,2	11,1	18,7	17,3	1220
Oli purjus	52,7	1,9	3,9	7,9	16,9	16,7	1223
Tubakas							
Suitsetas esimese sigareti	42,1	19,7	10,6	10,6	10,9	6,1	1227
Hakkas suitsetama iga päev	83,0	1,3	1,9	3,6	5,1	5,1	1228
Teised uimastid							
Tarvitas amfetamiine	97,7	0,1	0,1	0,3	0,7	1,1	1228
Tarvitas rahusteid või uinuteid (arsti korralduseta)	86,9	1,9	1,3	2,1	3,8	4,0	1226
Tarvitas kanepit	78,6	0,2	0,4	2,8	8,1	9,9	1228
Tarvitas <i>ecstasy</i> 't	97,2	0,1	-	0,2	1,2	1,3	1228
Inhalandid	89,1	3,1	2,3	2,4	1,7	1,4	1227
Tarvitas alkoholi koos tablettidega	97,2	0,2	0,1	0,4	1,1	1,0	1228

TABEL 12. Hinnang narkootikumide tarvitamisega seotud terviseriskile poiste ja tüdrukute hulgas (%)

	Poisid					Tüdrukud					Kõik õpilased					
	Väike risk või pole riski	Keskmine risk	Suur risk	Kokku (arv)	Väike risk või pole riski	Keskmine risk	Suur risk	Kokku (arv)	Väike risk või pole riski	Keskmine risk	Suur risk	Kokku (arv)	Väike risk või pole riski	Keskmine risk	Suur risk	Kokku (arv)
Tubakas																
Suitsetab aeg-ajalt sigarette	36,9	45,5	16,1	1223	36,7	49,5	12,6	1228	36,8	47,5	14,4	2451				
Suitsetab regulaarselt paki või rohkem päevas	5,3	22,4	70,6	1224	2,3	17,4	79,3	1228	4,0	20,0	75,0	2452				
Alkohol																
Võtab 1–2 õlut või 1–2 napsu kangemat alkoholi pea iga päev	25,9	42,2	28,8	1223	13,1	43,6	40,9	1228	19,5	42,9	34,8	2451				
Võtab 4–5 õlut/napsu pea iga päev	7,4	27,0	62,2	1221	3,8	18,9	75,3	1225	5,6	22,9	68,8	2446				
Võtab 5 või rohkem õlut/napsu igal nädalalõpul	14,3	37,9	43,9	1217	8,8	39,8	47,9	1225	11,6	38,8	45,9	2442				
Teised uimastid																
Tarvitab kanepit korra-paar	47,8	22,2	24,2	1223	35,8	31,5	28,1	1228	41,8	26,9	26,2	2451				
Tarvitab kanepit aeg-ajalt	27,7	31,2	35,8	1223	14,5	40,7	40,5	1225	21,1	35,9	38,1	2448				
Tarvitab kanepit regulaarselt	13,6	16,8	63,3	1222	4,3	10,7	80,9	1225	9,0	13,7	72,1	2447				
Tarvitab amfetamiini korra-paar	9,8	26,4	47,7	1222	11,6	35,2	42,3	1226	10,7	30,8	45,0	2448				
Tarvitab amfetamiini regulaarselt	1,3	4,6	79,9	1216	0,5	2,8	88,2	1224	0,9	3,7	84,1	2440				
Tarvitab ecstasyyt korra-paar	18,8	27,2	38,1	1222	16,4	37,9	34,8	1226	17,6	32,5	36,5	2448				
Tarvitab ecstasyyt regulaarselt	2,5	11,3	70,6	1220	0,9	6,0	84,2	1226	1,7	8,7	77,4	2446				

TABEL 13. Hinnang narkootikumide tarvitamisega seotud terviseriskile vastavalt õpilase narkootilise aine tarvitamise kogemusele (%)

	On tarvitanud elu jooksul mõnda narkootilist ainet				Ei ole tarvitanud elu jooksul ühtegi narkootilist ainet			
	Väike risk või pole riski	Keskmine risk	Suur risk	Kokku (arv)	Väike risk või pole riski	Keskmine risk	Suur risk	Kokku (arv)
Tarvitab kanepit korra-paar	57,6	20,9	17,4	937	32,0	30,5	31,6	1514
Tarvitab kanepit aeg-ajalt	35,4	35,4	25,9	936	12,3	36,2	45,8	1512
Tarvitab kanepit regulaarselt	17,3	19,9	58,1	933	3,8	9,9	80,7	1514
Tarvitab amfetamiini korra-paar	12,2	29,0	44,7	937	9,8	32,0	45,1	1511
Tarvitab amfetamiini regulaarselt	1,6	4,4	81,7	931	0,5	3,3	85,5	1509
Tarvitab <i>ecstasy</i> 't korra-paar	21,0	31,8	33,1	933	15,5	32,9	38,6	1515
Tarvitab <i>ecstasy</i> 't regulaarselt	2,9	11,0	72,6	935	1,0	7,2	80,3	1511

TABEL 14. Uimastite kättesaadavus (vastuste „väga kerge“ või „küllalt kerge“ osakaal, %)

	Poisid	Kokku (arv)	Tüdrukud	Kokku (arv)	Kõik õpilased	Kokku (arv)
Sigaretid	60,0	1222	56,0	1226	58,0	2448
Alkohol						
Õlu	60,9	1224	58,0	1228	59,4	2452
Siider	64,5	1220	67,0	1228	65,8	2448
Segujoogid	57,5	1220	61,1	1224	59,3	2444
Vein	53,1	1222	58,4	1222	55,7	2444
Kange alkohol	47,0	1223	44,0	1226	45,5	2449
Teised uimastid						
Kanep	34,0	1223	33,2	1228	33,6	2451
Amfetamiinid	7,8	1223	10,4	1226	9,2	2449
Rahustid või uinutid (arsti korralduseta)	16,6	1223	27,2	1225	21,9	2448
<i>Ecstasy</i>	10,0	1223	12,7	1226	11,4	2449

TABEL 15. Sõprade uimastikasutus (%)

	Poisid	Kokku (arv)	Tüdrukud	Kokku (arv)	Kõik õpilased	Kokku (arv)
Paljud või kõik sõbrad						
Suitsetavad sigarette	22,2	1215	25,6	1225	23,9	2440
Tarvitavad alkoholi	37,5	1213	45,4	1226	41,5	2439
Joovad end purju	20,5	1211	28,6	1224	24,6	2435
1–2, mõned, paljud või kõik sõbrad						
Teised uimastid						
Tarvitavad kanepit	54,6	1212	52,5	1225	53,6	2437
Kasutavad rahusteid või uinuteid (arsti korralduseta)	15,8	1211	19,8	1225	17,8	2436
Kasutavad <i>ecstasy</i> 't	12,1	1210	15,7	1221	13,9	2431
Inhalandid	14,2	1211	14,8	1224	14,5	2435

TABEL 16. Õpilaste vaba aeg: kõik õpilased (%)

	Mitte kunagi	Mõni kord aastas	Kord-paar kuus	Vähemalt korra nädalas	Peaaegu iga päev	Kokku (arv)
Mängib arvutimänge	11,4	18,6	15,6	19,4	35,0	2449
Teeb aktiivselt sporti	1,1	2,4	8,2	41,1	47,2	2448
Loeb raamatuid (v.a kohustuslik koolikirjandus)	12,1	31,2	33,1	14,2	9,4	2439
Käib sõpradega õhtuti väljas (peol, baaris vm)	15,1	21,1	34,2	23,3	6,3	2431
Tegeleb mõne muu hobiga (nt joonistab, laulab, kirjutab, mängib muusikainstrumendil)	17,5	10,3	15,8	30,3	26,1	2440
Jalutab ajaviiteks sõpradega ostukeskustes, tänavatel, parkides jm kohtades	7,5	13,7	30,0	33,9	14,9	2441
Kasutab internetti vaba aja sisustamiseks	0,3	0,7	2,1	10,9	86,0	2441
Mängib rahaautomaatidel (võidud rahas)	84,5	12,4	1,7	0,6	0,8	2446

TABEL 16a. Õpilaste vaba aeg: poisid (%)

	Mitte kunagi	Mõni kord aastas	Kord-paar kuus	Vähemalt korra nädalas	Peaaegu iga päev	Kokku (arv)
Mängib arvutimänge	1,9	4,5	9,4	23,2	61,0	1222
Teeb aktiivselt sporti	1,1	2,0	6,3	39,5	51,1	1223
Loeb raamatuid (v.a kohustuslik koolikirjandus)	17,4	35,5	30,7	11,5	4,9	1216
Käib sõpradega õhtuti väljas (peol, baaris vm)	17,9	22,9	31,3	21,5	6,4	1209
Tegeleb mõne muu hobiga (nt joonistab, laulab, kirjutab, mängib muusikainstrumendil)	25,3	13,0	15,5	28,5	17,7	1217
Jalutab ajaviiteks sõpradega ostukeskustes, tänavatel, parkides jm kohtades	11,6	16,3	27,8	31,0	13,3	1221
Kasutab internetti vaba aja sisustamiseks	0,3	0,7	2,7	14,0	82,3	1218
Mängib rahaautomaatidel (võidud rahas)	77,5	17,0	2,8	1,3	1,4	1221

TABEL 16b. Õpilaste vaba aeg: tüdrukud (%)

	Mitte kunagi	Mõni kord aastas	Kord-paar kuus	Vähemalt korra nädalas	Peaaegu iga päev	Kokku (arv)
Mängib arvutimänge	20,9	32,7	21,8	15,6	9,0	1227
Teeb aktiivselt sporti	1,0	2,8	10,2	42,7	43,3	1225
Loeb raamatuid (v.a kohustuslik koolikirjandus)	6,8	27,0	35,4	16,8	14,0	1223
Käib sõpradega õhtuti väljas (peol, baaris vm)	12,4	19,2	37,1	25,1	6,2	1222
Tegeleb mõne muu hobiga (nt joonistab, laulab, kirjutab, mängib muusikainstrumendil)	9,6	7,7	16,1	32,1	34,5	1223
Jalutab ajaviiteks sõpradega ostukeskustes, tänavatel, parkides jm kohtades	3,4	11,2	32,1	36,8	16,5	1220
Kasutab internetti vaba aja sisustamiseks	0,2	0,8	1,5	7,8	89,7	1223
Mängib rahaautomaatidel (võidud rahas)	91,4	7,8	0,6	-	0,2	1225

TABEL 17. Puudumine koolist viimase 30 päeva jooksul (%)

	Ei ole	1–2 päeva	3 ja enam päeva	Kokku (arv)
Haiguse tõttu:				
poisid	44,4	23,6	32,0	1204
tüdrukud	36,5	27,1	36,4	1215
kõik õpilased	40,5	25,3	34,2	2419
Omal loal:				
poisid	74,3	19,1	6,6	1195
tüdrukud	75,6	17,1	7,2	1190
kõik õpilased	75,0	18,1	6,9	2385
Teistel põhjustel:				
poisid	49,9	32,9	17,2	1199
tüdrukud	37,5	40,9	21,6	1206
kõik õpilased	43,7	36,9	19,4	2405

TABEL 18. Keskmise hinne eelmise veerandi (semestri) lõpus (%)

	Poisid	Tüdrukud	Kõik õpilased
4,5–5,0	21,8	38,4	30,1
4,0–4,4	34,0	34,6	34,3
3,5–3,9	27,7	17,9	22,8
3,0–3,4	12,9	6,9	9,8
2,5–2,9	1,8	0,8	1,3
2,0–2,4	0,3	0,2	0,2
Kokku (arv)	1222	1227	2449

TABEL 19. Uimastite tarvitamine eri regioonides (%)

	Regulaarselt suitsetanud viimasel 30 päeval (vähemalt 1 sigaret päevas)	Olnud purjus 3+ korda viimasel 12 kuul	Tarvitanud narkootikumi, v.a kanepitooted (kord elus)	Suitsetanud kanepitooteid (kord elus)
Põhja-Eesti: Harju maakond	10,8	6,3	21,5	29,8
Lääne-Eesti: Hiiumaa, Lääne-, Pärnu ja Saare maakond	12,2	9,0	24,3	23,2
Kesk-Eesti: Järva, Lääne-Viru ja Rapla maakond	13,2	8,0	22,6	30,0
Kirde-Eesti: Ida-Viru maakond	14,3	5,5	32,6	24,9
Lõuna-Eesti: Jõgeva, Põlva, Tartu, Valga, Viljandi ja Võru maakond	11,0	5,5	23,1	18,4

TABEL 20. Vanemate haridustase (%)

	Poisid	Tüdrukud	Kõik õpilased
Isa (kasuisa)			
Kuni 8 (9) klassi	7,0	7,9	7,5
Lõpetamata keskharidus	1,9	2,4	2,1
Keskharidus	33,4	33,7	33,5
Lõpetamata kõrgharidus	6,3	4,3	5,3
Kõrgharidus	31,9	29,0	30,4
Ei tea	15,9	19,7	17,9
Mul pole isa (kasuisa)	3,6	3,0	3,3
Kokku (arv)	1217	1227	2444
Emma (kasuema)			
Kuni 8 (9) klassi	5,5	6,2	5,8
Lõpetamata keskharidus	2,0	2,6	2,3
Keskharidus	30,2	33,4	31,8
Lõpetamata kõrgharidus	5,5	7,2	6,3
Kõrgharidus	44,7	39,9	42,3
Ei tea	11,7	10,4	11,1
Mul pole ema (kasuema)	0,4	0,3	0,4
Kokku (arv)	1217	1226	2443

TABEL 21. Vanemate teadlikkus, kus veedetakse aega (%)

	Poisid	Tüdrukud	Kõik õpilased
Teavad alati	48,0	56,6	52,3
Teavad üsna tihti	31,7	29,3	30,5
Vahel teavad	14,3	10,1	12,2
Tavaliselt ei tea	6,0	4,0	5,0
Kokku (arv)	1199	1217	2416

TABEL 22. Rahuloluhinnangud suhetele vanematega („väga rahul“ ja „rahul“ vastanute osakaal, %)

	Poisid	Tüdrukud	Kõik õpilased
Suhetes emaga	88,8	79,1	83,9
Kokku (arv)	1215	1225	2440
Suhetes isaga	77,6	65,1	71,3
Kokku (arv)	1212	1225	2437
Suhetes sõpradega	87,3	84,8	86,1
Kokku (arv)	1215	1226	2441

TABEL 23. Hinnangud perede materiaalsele olukorrale võrreldes teiste peredega Eestis (%)

	Poisid	Tüdrukud	Kõik õpilased
Väga palju parem	6,3	5,1	5,7
Palju parem	19,3	14,8	17,0
Veidi parem	31,3	30,0	30,6
Umbes sama	33,0	37,2	35,1
Veidi halvem	7,8	10,3	9,1
Palju halvem	2,0	2,4	2,2
Väga palju halvem	0,3	0,2	0,3
Kokku (arv)	1218	1226	2444

TABEL 24. Peretüüp ja uimastite tarvitamine (%)

	Poisid			Tüdrukud		
	Oma ema ja isa	Oma ja „uus“	Üks vanem	Oma ema ja isa	Oma ja „uus“	Üks vanem
Tubakas						
Suitsetanud vähemalt korra elus	58,2	71,9	70,9	52,5	66,4	58,6
Suitsetanud viimasel kuul iga päev	10,1	21,4	15,1	6,9	15,5	12,8
Alkohol						
Tarvitanud alkoholi viimasel kuul üle 5 korra	4,1	5,8	8,9	4,3	6,0	3,3
Olnud purjus viimasel aastal üle 3 korra	5,6	6,3	6,9	5,0	7,3	10,4
Tarvitanud narkootilisi aineid vähemalt korra elu jooksul						
Mistahes narkootiline aine	36,4	42,2	44,7	34,4	42,0	38,2
Kanep	26,8	33,3	35,0	17,4	27,0	24,0
Amfetamiin	1,3	2,1	2,9	1,8	0,4	4,0
Ecstasy	2,0	4,7	2,9	1,6	1,3	2,6
Rahustid/uinutid	1,5	6,8	7,3	2,6	12,4	12,0
Alkohol koos tablettidega	1,3	3,7	1,5	2,5	3,5	2,6
Inhalandid	10,7	14,1	11,2	14,3	14,2	13,1

TABEL 25. Õpilaste suhted vanematega (% vastanutest, kes nõustusid väidetega „peaaegu alati“ või „tihti“)

	Poisid	Tüdrukud	Kõik õpilased
Vanemad on kehtestanud kindlad reeglid, mida tohib teha kodus	22,4	21,2	21,8
Vanemad on kehtestanud kindlad reeglid, mida tohib teha väljaspool kodu	19,3	22,8	21,0
Vanemad teavad, kellega ma olen õhtuti	61,6	80,1	70,9
Vanemad teavad, kus veedan õhtuid	67,2	79,9	73,6
Emalt/isalt on kerge saada lähedust ja hoolitsust	78,2	76,9	77,6
Emalt/isalt on kerge saada hingelist toetust	76,5	72,5	74,5
Emalt/isalt on kerge raha laenata	62,3	69,4	65,9
Emalt/isalt on kerge raha kingituseks saada	62,6	61,1	61,9
Parimalt sõbralt on kerge saada lähedust ja hoolitsust	54,8	78,2	66,6
Parimalt sõbralt on kerge saada hingelist toetust	55,3	78,3	66,9

TABEL 26. Õpilaste hinnangul vanemate reaktsioon, kui nad tarvitaksid loetletud uimasteid (%)

	Ei lubaks seda	Laidaks selle maha	Poleks selle vastu midagi	Vähemalt korra nädalas	Ei tea
Emma reaktsioon:					
Jooksid end purju	55,5	33,9	4,6	0,2	5,8
Tarvitaksid kanepit	86,5	8,2	0,8	0,2	0,3
Tarvitaksid <i>ecstasy</i> 't	90,4	4,5	0,3	0,1	4,8
Isa reaktsioon:					
Jooksid end purju	52,7	28,6	7,3	0,6	10,9
Tarvitaksid kanepit	80,3	8,0	1,3	0,2	10,2
Tarvitaksid <i>ecstasy</i> 't	83,6	5,4	0,5	0,2	10,3

TABEL 27. Teabeallikad uimastite kohta, mida peetakse usaldusväärseks (%) (lubatud mitu vastusevarianti)

	Poisid	Tüdrukud	Kõik õpilased
Terviseõpetus koolis	42,5	52,3	47,5
Narko.ee	32,0	39,3	35,7
Sõpradelt kuulnud jutud	22,5	22,6	22,6
Ajaleheartiklid	15,6	18,2	16,9
Noorte TV-saadet	10,2	13,1	11,6
Kampaaniad (plakatid, reklaamklipid jne)	9,4	9,7	9,6
Muud internetisaidid	10,9	5,1	8,0

